МУСОБАҚАДОШ САМАРҚАНД ОБЛАСТЬ ПАХТАКОРЛАРИ ТОШКЕНТГА КЕЛДИ

БУТУН ДУНЕ ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

УЗБЕКИСТОН КП ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ ВА ШАҲАР КОМИТЕТЛАРИ, МЕҲНАТКАШЛАР ДЕПУТАТЛАРИ ОБЛАСТЬ ВА ШАҲАР СОВЕТЛАРИНИНГ ОРГАНИ

№ 142 (2175). 20 июль, жума, 1962 йил. Баҳоси 2 тийин.

Мусобақадошларимиз маслаҳатларига амал қилиб ғўза парваришини қизитиб юборайлик!

Мусобақадош Самарқанд область пахтакорларининг ўзаро текшириш бригадаси аъзоларидан бир группаси Ўрта Чирчиқ районидаги Свердлов номли колхозда бўлдилар ва ғўза парваришининг бориши билан танишдилар. Суратда: (чапдан ўнгга) Ўрта Чирчиқ район партия комитетининг секретари О. Бердиев, Самарқанд область қишлоқ хўжалик тажриба станциясининг директори Д. М. Ғофуров, Свердлов номли колхоз партия комитетининг секретари Ш. Жамиров, Самарқанд область «Ленин йўли» газетасининг ходими Б. Имомов ва Свердлов номли колхоз раиси Х. Латипов ўртоқлар пахтазорда.

А. Мальцев фотоси.

Ўртоқ Н. С. ХРУШЧЕВНИНГ

бир группа америкалик журналистлар билан 1962 йил 13 июлда қилган суҳбати

13 июлда СССР Министрлар Совети Раиси Н. С. Хрушчев Америка газета редакторлари жамиятининг президенти, «Найт ньюспейперс» газета бирлашмасининг масъул редактори Ли Хиллс бошчилигида бир группа америкалик журналистларни қабул қилди.

Группа составида «Ганнет ньюспейперс» газета бирлашмасининг президенти Пол Миллер, «Скриппс — Говард ньюспейперс» газета бирлашмасининг бош редактори Уолкер Стоун, газеталарнинг масъул редакторлари ва редакторлар: «Провиденс жорнэл» газетасидан Майкл Огден, «Уолл-стрит жорнэл» газетасидан — Вермонт Ройстер, «Куинси патриот-летжер» газетасидан — Жон Р. Герберд, «Хатчинсон ньюс» газетасидан — Жон Харрис, «Де-Мойн реджистер трибюн» газетасидан — Лорен Сот, «Ньюсдей» газетасидан — Уильям Уестендейк, «Даллас таймс геральд» газетасидан — Феликс Макнайд ва «Ньюсжорнэл» газетасидан Крид Блек, «Вашингтон пост энд Таймс геральд» газетасининг Европадаги мухбири Роберт Эстабрук, «Вашингтон пост» газетасининг мухбири Стефен Розенфельд ва «Таймс юнион» газетасининг бош фотографи Питер Хикей бор эди.

Суҳбатнинг ёзиб олинган тексти қуйида эълон қилинади.

Суҳбат олдидан Н С. Хрушчев америкалик меҳмонларни табриклайди, уларнинг Совет Иттифоқи бўйлаб қилган саёҳатларидан олган таассуротларини сўрайди.

Ли Хиллс (Америка газета редакторлари жамиятининг президенти, делегация бошлиғи). Жаноб Раис, биз Совет Иттифоқи бўйлаб мароқли сафар қилдик, биз борган жойларнинг ҳаммасида бизни самимият ва хурсандлик билан кутиб олишди. Биз борган шаҳарларнинг ҳаммасида одамларнинг жуда кенг доиралари бизни зўр меҳмондўстлик билан қабул қилишди. Инсон фаолиятининг ҳамма соҳаларида совет халқи эришган тараққиёт бизда катта таассурот қолдирди.

Америкалик редакторлардан иборат бизнинг группамиз Совет Иттифоқи тўғрисида ахборот олишга, сизнинг мамлакатингизни ҳамда сизларнинг турли халқаро ва ички масалалар юзасидан қарашларингизни яхшироқ тушуниб олишга астойдил интилади.

Америка халқи сингари совет халқи ҳам тинчликка астойдил интилаётир деб ҳисоблаймиз. Ҳар иккала мамлакатимизнинг ҳукуматлари ҳам тинчликка астойдил интилаётирлар деб ҳисоблаймиз, шу сабабли совет матбуотида Қўшма Штатларга ва АҚШ ҳукуматининг ўз сиёсатида тутаётган йўлига нима учун ҳужумлар қилинаётганлигини тушуниб олишимиз қийин. Бизларни қизиқтираётган масалаларни Сиз билан очиқ муҳокама қилиш мамлакатларимизга ҳаммадан кўра зарурроқ бўлган яхшироқ ҳамжиҳатлик вужудга келтиришга ёрдам беради деб умид қиламиз.

Н. С. Хрушчев. Сизларга аввало Совет Иттифоқи тўғрисида, совет халқи тўғрисида айтган яхши сўзларингиз учун ташаккур билдиришга ижозат бергайсиз. Сизларнинг делегациянгиз Совет Иттифоқида меҳмондўстлик билан кутиб олинганлигини, совет кишилари Америка халқининг вакиллари бўлган Сизларга яхши муносабатда бўлганликларини эшитиб хурсанд бўлдим. Буни Сизнинг ўзингиздан — америкалик кишидан эшитиб жуда хурсанд бўлдим. Совет кишиларининг америка халқига бундай муносабати Совет ҳукуматининг сиёсатини ҳам ифодалайди.

Энди мен сизларнинг саволларингизга жавоб беришга тайёрман.

Ли Хиллс. Жаноб Раис, биринчи саволни беришга рухсат этгайсиз. Бизни қабул қилишга ва бизнинг саволларимизга жавоб беришга рози бўлганингиз учун мен аввало Сизга ташаккур айтмоқчиман.

Мен қуйидаги саволни беришни истар эдим: иккала мамлакатимизни бир-биридан ажратиб турған асосий проблемалар Сизнинг фикрингизча нималардан иборат ва Сиз реалист бўлганлигингиз учун шу проблемаларни ҳал қилиш имкониятига қандай қарайсиз. Жумладан мен Ж. Кеннедининг шу йил 5 июлдаги Баёнотида кескинликни юмшатиш ва ҳамма мамлакатлар билан тинчликда яшаш имкониятини вужудга келтириш йўлида сарфлаётган куч ва ғайратимни давом эттираверамаи деган гапини шарҳлаб беришингизни истар эдим.

Н. С. Хрушчев. Бизнинг давлатларимизда турли социал системалар мавжудлигини ҳамиша ҳисобга олиш керак, албатта. Совет Иттифоқи социалистик мамлакатдир, АҚШда капиталистик тузум мавжуд. Давлатлардан ҳар бирининг сиёсати шу билан белгиланади. Қайси ижтимоий сиёсий тузум яхшироқ эканлигини тарих ҳал қилиб беради. Биз бу масала уруш йўли билан эмас, балки тинч мусобақа йўли билан ҳал қилиниши лозим деган позицияда қаттиқ турибмиз. Халқлар ўзларига кўпроқ маъқул бўладиган социал тузумни ўзлари танлаб олишлари лозим.

Шу нарса равшанки, турли социал тузумлар шароитида ҳам тинчликда яшаш, яхши муносабатларда бўлиш мумкин ва лозим. Хуллас, тинч-тотув яшаш керак.

Социал тузумлардаги тафовут, бизнинг фикримизча, Совет Иттифоқи билан Америка Қўшма Штатлари ўртасидаги яхши қўшничилик муносабатларини ривожлантиришга тўсқинлик қилмайди.

Агар давлатларимиз ўртасида ҳамкорликни ривожлантириш учун енгиб бўлмайдиган тўсиқ бўладиган масалалар ҳақида гапириладиган бўлса, аслини олганда мен бундай масалалар борлигини билмайман. Бизда Америка Қўшма Штатларига нисбатан на территориал, на бошқа бирор ҳеч қандай даъво йўқ. Америкада ҳам бизга нисбатан ҳеч қандай даъво йўқ деб ўйлайман. Биз АҚШ учун конкурент ҳам эмасмиз. Аксинча бизнинг мамлакатларимиз экономика масалаларида самарали ҳамкорлик қилишлари мумкин эди. Бу эса, ҳеч шубҳасиз ҳар иккала мамлакатимизнинг тағин ҳам кўпроқ ривожланишига ёрдам бера олган бўлур эди.

Хўш, ҳозир аҳвол қандай? Мамлакатларимиз ўртасида савдо-сотиқ деярлик йўқ. Бу нарса шунинг натижаси деб айтишим мумкинки, коммунизмдан ваҳимага тушган Америка монополистик капитали бамисоли эсини йўқотиб довдираб қолди.

АҚШ аслини олганда биз билан савдо-сотиқ қилишдан воз кечди. Лекин бу билан у ўзига зарар етказмоқда. Мамлакатларимиз ўртасида нормал савдо муносабатлари йўқлигига афсусланамиз. Лекин СССР экономикасининг ривожланиши учун АҚШ билан савдо-сотиқ қилишимиз зарур деб афсусланаётганимиз йўқ, балки шунинг учун афсусланмоқдамизки, савдо-сотиқни ривожлантириш давлатлар ўртасида, халқлар ўртасида муносабатларни яхшилашга йўл очиб беради. Қадим замонлардан бери шундай бўлиб келаётирки, агар давлатлар бир-бирлари билан савдо-сотиқ қилаётган бўлсалар ва савдо-сотиқни ривожлантиришга интилсалар, улар бир-бирлари билан уришмайдилар, балки тинчликда яшайдилар. Савдо билан уруш бир-бири билан чиқиша олмайди. Савдо-сотиқнинг тўхтаб қолиши эса ҳамма мамлакатлар ўртасидаги муносабатларнинг ёмонлашганидан дарак беради.

(Давоми иккинчи бетда)

ДЎСТ АЧИТИБ...

Бригадамиз областнинг йирик пахтакор районларидан ҳисобланган Ўрта Чирчиқ далаларида бўлди. Ғўзани меҳр билан парвариш қилаётган илғорлар ишидан қувондик. Айниқса, икки марта Социалистик Меҳнат Қаҳрамони Ким Пен хва раислик қилаётган «Полярная звезда» колхозининг аъзолари она-Ватан хирмонига 4400 тонна «оқ олтин» тўкиш учун астойдил курашмоқдалар.

Колхознинг Пак Гнер бошлиқ бригадасида 105 гектар ерда ғўза текис ривожланаяпти. Ғуж-ғуж шона, ғуж кўсаклар киши баҳрини очади, ҳар тупда 4—5 тадан кўсак санадик. Шу бригада билан қўшни Сан Георгий бошлиқ бригадада ҳам иш яхши. Механизаторлардан Ю Бон Нур, Саъдулла Қурбоналиев ўртоқлар ғўзани икки томонлама культивация қилмоқда. Бу ерда суғориш ҳам намунали йўлга қўйилган. Қўрғонбой Оролов, Турғун Қўчқоров, Пен Иван сингари моҳир сувчилар ҳар туп ғўзани қондириб суғормоқдалар. Бир сўз билан айтганда бу колхозда ҳосилга-ҳосил қўшиш ойи яхши ўтказилмоқда. Озиқлантириш, суғориш, культивация бирбири билан боғлаб олиб борилади. Чеканка ҳам ўз вақтида бошланган.

Охунбобоев номли колхознинг М. Ортиқов, «Северная маяк» колхозининг Пак Ким, Шен Хен Ман ўртоқлар бошлиқ бригадаларининг ишидан ҳам мамнун бўлдик. Йирик «Ленин йўли» колхозининг аъзолари ҳам мўл ҳосил учун курашда ғанимат дамлардан унумли фойдаланмоқдалар. Кўсакларни кўпайтириш, ҳосил тугунчаларини тўла сақлаб қолиш учун қизғин кураш бораётир.

Бироқ, шу билан бирга райондаги баъзи колхозларда кўнгилни ғаш қиладиган ишларни ҳам кўрдик. Айрим хўжаликлар ғўзанинг кўкига, ҳосилига маҳлиё бўлиб, мағрурланиб парвариш ишларини бўшаштириб юборганлар. Жумладан Свердлов номли колхознинг ўртоқ О. Зокиров бошлиқ бригадасида суғориш барвақт тўхтатиб қўйилган. Натижада ғўза ҳосил элементларини тўкиб юбораяпти, ёввойи ўт ўсимликнинг озиғига шерик бўлмоқда. Муҳаммад Исломов, Муршид Рустамов ўртоқлар бошлиқ бригадаларда ҳам бегона ўт йўқотилмаган.

«Коммунизм» колхозида сувнинг исроф бўлишига йўл қўйилмоқда. Колхозда қарийб 100 гектар майдондаги ғўза сувсаб ётганлигига қарамасдан беғамлик давом этмоқда. Ваҳоланки, сув етарли, ҳатто кўчаларда тошиб ётибди. Колхоз раиси ўртоқ Ҳ. Холбеков бўлса пинагини бузмайди.

Карл Маркс номли, Ленин номли, Куйбишев номли, «XXII партсъезд» колхозларида ҳам ғўза парвариши соҳасидаги ишлар кишини қаноатлантирмайди. Бу хўжаликларда ҳам анчагина майдонлардаги ғўза ўт ичида қолиб, яхши ривожланмаётир. Ҳосилнинг ашаддий душмани ҳашаротга қарши курашилмаяпти.

Энди маккажўхори тўғрисида шуни айтиш керакки, райондаги кўпгина колхозлар маккажўхоридан мўл ҳосил етиштирмоқдалар. «Полярная звезда» колхозининг С. Александр, «Ленин йўли» колхозининг Исмоил Бозорбеков, Свердлов номли колхознинг Низом Исломов бошлиқ бригадаларида маккажўхорининг бўйи 4—5 метрдан ошиб кетган. Ҳар гектар ердан 800—1000 центнердан кўкпоя олиш мумкин. Ҳозир бу колхозларда силос бостириш ишлари қизитиб юборилди. Ўртачирчиқликларнинг бу соҳадаги тажрибаларини ўз хўжаликларимизда албатта оммалаштирамиз.

Ўрта Чирчиқ район пахтакорлари бу йил мамлакатга 50 минг тонна «оқ олтин» сотишга аҳд қилганлар. Юқорида айтиб ўтганимиздек районда илғорлар билан бир қаторда ғўза парваришида сусткашлик қилаётган хўжаликлар ҳам бор.

Вақт ғанимат. Мамлакатга мўлкўл «оқ олтин» етказиб беришга аҳд қилган эканмиз, ҳозирги кунларнинг ҳар соатидан унумли фойдаланайлик. Бир туп ғўзада бир ярим тупнинг ҳосилини тўплаш учун ғўза парваришини тинмай давом эттириб суғориш, озиқлантириш ишларини бир-бирига боғлаб олиб борайлик. Ҳар туп ғўза серҳосил бўлсин. Бегона ўтни таг—томири билан йўқотиш, чеканкани сифатли ўтказиш, ғўзани қондириб суғориш— ҳозирги куннинг асосий вазифасидир. Ғўза культивациясини ғоят эҳтиётлик билан давом эттириш лозим. Ўсимликка шикаст етмаслиги учун универсалларга тўсиқ ўрнатилган бўлиши шарт.

Зиммага олган социалистик мажбуриятимизни шараф билан бажариш учун ҳамма ерда ўзаро социалистик мусобақани кенг йўлга қўйиб меҳнат қилайлик.

Ж. ҒОФУРОВ,
Самарқанд область тажриба станциясининг директори.

А. КАПТЕЛЬ,
«Узсельхозтехника» область бўлимининг инженери.

Ш. АЗИЗОВА,
ишлаб чиқариш ва тайёрлаш область бошқармасининг зоотехниги.

Б. ИМОМОВ,
Самарқанд область «Ленин йўли» газетасининг махсус мухбири.

Қўшимча мажбурият ҳисобига

Калинин районидаги Карл Маркс номли колхоз аъзолари КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Советининг Мурожаатига жавобан давлатга пландагидан ташқари 5 тонна гўшт, 16 тонна сут ва 10 минг дона тухум сотиш мажбуриятини олган эдилар.

Бу мажбуриятни бажариш йўлида дастлабки ютуқлар қўлга киритилди. Колхоз чорвадорлари ҳозиргача 48,5 тонна гўшт сотиб, 3-квартал планини бажардилар. Шунингдек, 368 тонна сут топширилиб, ярим йиллик план ортиғи билан адо этилди. Давлатга планда белгиланган 70 минг дона тухум етказиб берилди.

А. МИРЗААҲМЕДОВ.

СУВЧИ

Берди Турдимуродов ёш сувчи. У Қуйи Чирчиқ районидаги Дмитров номли колхознинг 3-бригадасида ишлайди. Бригада аъзолари ҳар гектар ердан 31 центнердан ҳосил топшириш учун курашмоқдалар. Ғўза бир текис ва соғлом ривожланмоқда. Бунда ёш сувчи Бердининг ҳиссаси каттадир. У кундалик топшириқни ортиғи билан бажармоқда, 1,5-2 гектар майдондаги ғўзани қондириб суғораётир.

С. ШУЛПАНОВ.

35 ЦЕНТНЕР УЧУН

ЧИНОЗ. Ҳар гектар ердан 35 центнердан пахта топширамиз. Чиноз районидаги Карл Маркс номли колхознинг ўртоқ А. Умаров бошлиқ бригадаси аъзоларининг аҳди ана шундай. Ҳозир бригадада иш қизғин. Ҳар туп ғўзада 4—5 тадан бўлиқ кўсак бор. Бригада аъзолари ҳосилга ҳосил қўшиш учун тинмай курашмоқдалар.

Райондаги Энгельс номли, Навоий номли колхозларнинг илғор бригадаларида ҳам ғўза парвариши қизғин давом эттирилмоқда. Миришкор сувчилар, моҳир механизаторлар ҳар туп ғўзани меҳр билан парвариш қилмоқдалар.

М. Миршарипов,
Т. Имомов.

СУҒОРИШ СИФАТЛИ ЎТКАЗИЛЯПТИ

СИРДАРЁ. Механизатор К. Абдураимов ҳар куни 8—9 гектар майдондаги ғўзани сифатли культивация қилмоқда. Сувчилардан Э. Ғайбуллаев, О. Мамаюсупов ўртоқлар 2—2,5 гектар ердаги ғўзани қондириб суғормоқдалар.

Райондаги Тарас Шевченко номли колхознинг коммунист ўртоқ Исмат Очилов бошлиқ бригадасининг бу пешқадам аъзоларидан ҳар қанча ўрнак олса арзийди.

«Ленинград» колхозининг ўртоқ Э. Қорабоев бошлиқ бригадасида ҳам суғориш икки сменада ташкил этилган. Механизаторлар ўз агрегатларидан унумли фойдаланиб, ғўзани сифатли культивация қилмоқдалар.

П. Раҳимов,
Х. Худойбердиев.

ҲОСИЛДОРЛИК УЧ ЦЕНТНЕРДАНГА ОШАДИ

Шу кеча-кундузда ўртоқ Мавлон Сатторов бошлиқ бригада далаларида бўлган кишининг баҳри-дили очилади. Юз гектар майдондаги ғўзалар барavж. Азамат механизаторларнинг, моҳир сувчиларнинг мўл ҳосил йўлида фидокорона меҳнат қилаётганликлари сезилиб турибди.

—Илгари биз ҳар гектаридан 25 центнердан ҳосил етиштириш мажбуриятини олган эдик, — дейди бригада бошлиғи ўртоқ Сатторов, — бригадамиз аъзолари ўз имкониятларини ҳисоблаб чиқиб ҳосилдорликни яна уч центнердан ошириш ҳақида қўшимча мажбурият олдилар.

Ҳа, ҳозир иш мана шу мажбурият асосида олиб борилмоқда. Ғўзаларнинг шонасига-шона, гулига-гул, кўсагига-кўсак қўшилаяпти. Бунда бригада механизатори Ш. Жумаев, ишчилардан М. Ўринбоев, Х. Жуманазаров, Х. Сатторова ўртоқларнинг хизматлари катта. Улар ўз ҳалол меҳнатлари билан бошқаларга ўрнак бўлмоқдалар.

Ж. МАМАТОВ.
3.«Боёвут» совхози.

Сўнгги ахборот

ТЎЛА ҲАМЖИҲАТЛИК ВАЗИЯТИДА

1962 йил 16 июлдан 18 июлгача Москва шаҳрида ўзаро иқтисодий ёрдам кенгаши иқтисодий масалалар билан шуғулланувчи доимий комиссиясининг навбатдаги мажлиси бўлди.

Мажлисда кенгашга аъзо бўлган мамлакатлар — Болгария Халқ Республикаси, Венгрия Халқ Республикаси, Германия Демократик Республикаси, Мўғулистон Халқ Республикаси, Польша Халқ Республикаси, Руминия Халқ Республикаси, Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи, Чехословакия Социалистик Республикасининг делегациялари қатнашдилар.

Комиссия кенгашнинг XVI (навбатдан ташқари) сессияси қарорларидан келиб чиқадиган бундан кейинги вазифаларини муҳокама қилди, ўз ишлари планига тааллуқли бир қанча масалаларни қараб чиқди ва тегишли қарорлар қабул қилди.

Комиссиянинг мажлиси қардошларча бирлик ва тўла ҳамжиҳатлик вазиятида ўтди. (ТАСС).

А. И. МИКОЯН ИНДОНЕЗИЯГА ЖЎНАБ КЕТДИ

МОСКВА, 19 июль. (ТАСС). Индонезия президенти Сукарнонинг таклифига мувофиқ, СССР Министрлар Совети Раисининг биринчи ўринбосари А. И. Микоян ва унинг ҳамроҳлари бугун яхши ният миссияси билан самолётда Москвадан Жакартага учиб кетдилар.

МУКОФОТЛАР ТОПШИРИЛДИ

ОҲАНГАРОН, 18 июль. (ЎзТАГ). Бу ерда ўтказилган тантанали йиғилишда Оҳангарон цемент заводи қурувчилари ва эксплуатациячиларидан катта бир группасига Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Фахрий ёрлиқлари топширилди. Улар корхона биринчи навбати қурилишини муваффақиятли тамомлаб, уни ишга туширганликлари муносабати билан ана шу мукофотларга сазовор бўлган эдилар.

Йиғилишда Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг секретари Р. Сахибоев республика Олий Совети Президиумининг Фармонини ўқиб берди. Ўзбекистон ССР Олий Советининг Раиси М. М. Мусахонов илғорларга мукофотларни топширди.

Биринчи қурилиш бошқармаси комплекс бригадасининг бошлиғи А. С. Зборивец ва бошқа мукофотланганлар индустрияни ривожлантириш тўғрисида тинмай ғамхўрлик қилаётганликлари учун партия ва ҳукуматга қизғин миннатдорчилик изҳор қилдилар ва бутун куч-ғайратимизни етти йиллик топшириқларини муддатидан илгари бажариш учун курашга сарф қиламиз, деб ваъда бердилар.

М. М. Мусахонов қурувчиларни ва эксплуатациячиларни табриклаб, уларга ишларида янги муваффақиятлар ва шахсий ҳаётларида бахт-саодат тилади.

Бекобод районидаги Ленин номли колхознинг ўртоқ Х. Ҳамроқулов бошлиқ бригадасида ғўза парвариши қизғин бормоқда. Бригада аъзолари 70 гектар ернинг ҳар гектаридан 30 центнердан ҳосил топшириш учун курашмоқдалар. Суратда: бригаданинг моҳир механизатори ўртоқ С. Содиқов. У ҳар куни 12—14 гектар ердаги ғўзани культивация қилмоқда.

А. Абалян фотоси.

Ўртоқ Н. С. ХРУШЧЕВНИНГ СУҲБАТИ

(Боши биринчи бетда)

Модомики, ҳозир СССР билан АҚШ ўртасида нормал савдо-сотиқ йўқ экан, бунинг учун, ростини айтганда биз айбли эмасмиз. Биз жуда кўп мамлакатлар билан, шу жумладан сизларнинг иттифоқчиларингиз билан ҳам савдо-сотиқ қилмоқдамиз, тузуккина савдо-сотиқ қилмоқдамиз. Совет Иттифоқи бу савдо муносабатларини ривожлантиришга бундан буён ҳам интилаверади.

Хўш, модомики, иккала мамлакатимиз ўртасидаги муносабатларни яхшилаш йўлида енгиб бўлмайдиган тўсиқ бўладиган масалалар йўқ экан, Совет—Америка муносабатларининг ривожланишига нима халақит бераётир? Гап шундаки, Америка Қўшма Штатлари коммунизмга қарши курашга раҳбарлик қилишдек хунук ишни ўз зиммасига олган. Лекин бу сохта ва хатарли йўл бўлиб сиёсатда фойда келтирмайди. Бундай ҳолларда бизда айтиладиган бир гап бор: қандай туғилган бўлсанг, то ақлинг киргунча шундай яшай бер ёки бошқача бир сўзни ишлатиш мумкин: эсингни йиғиб олгунча яшай бер. **(Жонланиш)**. Бу иккала сўзнинг маъноси бир деса бўлади. Бас шундай экан, биз Қўшма Штатларга бу хусусда ҳеч бир ёрдам беролмаймиз, албатта.

Американинг антикоммунизм концепциясидан Германия проблемаси сингари проблемани ҳал қилишда ҳам қийинчиликлар туғилмоқда. Биз бу проблемани ўзаро мақбул равишда ҳал қилиш йўлини аллақачон топган бўлур эдик. Бизнинг бу масаладаги позицияларимизда кўпгина умумийлик бор. Қайси масалаларда ҳамжиҳатлик борлигини санаб ўтирмайман, чунки музокаралар ҳали давом этмоқда. Қўшма Штатларнинг сиёсатчилари айтиши лозим бўлган гапни айтишни, улар учун, эҳтимолки, ўнғайсизликлар туғдиришни истамайман. Бизнинг позициямизни эса сизлар яхши биласиз, албатта.

Ҳозирги вақтда музокараларда биз келишолмаётган қандай масала бор? Оккупациячи қўшинларни Ғарбий Берлиндан олиб чиқиб кетиш зарурлигини тушунишда ўртамизда умумийлик йўқ. Биз АҚШ, Англия ва Франциянинг оккупациячи қўшинлари Ғарбий Берлиндан олиб чиқиб кетилиши лозим деб ҳисоблаймиз. Сиз нима сабабдан? деб савол берарсиз. Бунинг сабаби шуки, оккупациячи қўшинлар олиб чиқиб кетилиши натижасида Ғарбий Берлин эркин шаҳар бўлиб, ундаги аҳолининг яшаши учун нормал шароит вужудга келтирилади.

АҚШнинг Ғарбий Берлиндаги муддаоси нималигини тушуниш қийин. Ғарбий Берлиндаги оккупация режимини давом эттириш керак деб АҚШнинг кўрсатаётган важлари ўринсиз. Модомики, Ғарбий Берлинда АҚШ, Англия ва Франциянинг оккупациячи қўшинлари тура берар экан, бу қўшинлар давлатлар ўртасидаги муносабатларда ҳамиша температурани ошираверадиган роль ўйнай беради.

Бу масалага батафсилроқ тўхталиб ўтмоқчиман, чунки бу масала ҳозирги халқаро вазиятнинг марказий масалаларидан бири. Бу масалани ҳал қилиш, таққослаб шундай қиёс жоиз бўлса, шундай оғриқ тишни топиш демакдирки, бу оғриқ тишни суғуриб олиб, аҳволни енгиллаштириш керак. Ҳозирги вақтда Ғарбий Берлин бамисоли худди мана шундай оғриқ тиш бўлиб турибди.

Ғарбий Берлин Америка Қўшма Штатларига ҳақиқатан ҳам керакми? У Францияга ёки Англияга керакми? Йўқ, керак эмас. Бу мамлакатлар Ғарбий Берлинга ёпишиб олиб, уни кескинликнинг манбаи қилиб турибдилар. Ғарб давлатларининг оккупациячи қўшинларини Ғарбий Берлинда сақлаб туриш бу шаҳар аҳолисининг эркинлигини таъминлаш учун керак деган гапларни Ғарбда кўп такрорламоқдалар. Лекин бу эркинликка ҳеч ким қасд қилаётгани йўқ-ку. Биз АҚШ, Англия ва Франция билан биргаликда бу эркинликни гарантиялашга ва Ғарбий Берлин ишларига аралашмасликни таъминлашга тайёрмиз. Бу гарантияни Бирлашган Миллатлар Ташкилоти муҳри билан мустаҳкамланишига рози бўлишга ҳам тайёрмиз.

Лекин бизнинг бу истагимизга: йўқ, йўқ ва йўқ! деган жавобни ҳамиша эшитмоқдамиз.

Бундай бир савол туғилади, хўш, АҚШнинг муддаоси нима—АҚШ ўз қўшинларининг Ғарбий Берлинда туришига ва оккупациянинг абадийлаштирилишига бизнинг розилигимизни олмоқчими?! Ғарб давлатлари уруш туфайли шу ҳуқуқни олганлар, дейишади. Лекин шу урушда биз ҳаммамиз иттифоқчи бўлган эдик-ку. Германияни биргаликда оккупация қилган эдик-ку. Урушдан сўнг орадан 17 йил ўтиб кетди. Уруш оқибатларини тугатиш, сулҳ шартномасини тузиш пайти келди. Аммо бизга—йўқ, Ғарбий Берлинни оккупация қилиб туришни давом эттириш керак, дейишади. Ҳозирги вақтда бу оккупация гитлерчилар Германиясига қарши урушган мамлакатларнинг манфаати учун керак эмас. Совет Иттифоқига ва бошқа социалистик мамлакатларга қарши тузилган НАТО блоки Ғарбий Берлиннинг оккупация қилиниб турилганидан фойдаланиб, эндиликда бу шаҳарни ҳақиқатда ҳарбий плацдармга айлантириб юборди. Кеча ТАСС Баёнотида бу масаладаги бизнинг позициямиз тушунтириб берилди.

Баъзи бир кимсалар, Ғарб давлатларининг оккупациячи қўшинларини сақлаб туриш Ғарбий Берлин аҳолисини хотиржам қилиш учун керак, дейишади. Лекин бу ўринсиз важ-ку. Ғарбий Берлинда Америка қўшинлари турган вақтда унинг аҳолиси хотиржам бўлиши мумкинми? Бу шаҳар аҳолиси оккупациячи қўшинлар турмаганида кўпроқ хотиржам бўлур эди, деб ўйлайман. Бундай бир таққослаш тўғри келадими ёки йўқми, буни билмайман, лекин шундай таққослаш эсимга тушиб қолди. Бамисоли шундай бўлаётирки, агар бир чол ухлаб ётган уйнинг олдига карнайчи келиб, унга: мен ўзим бедор эканлигимни ва ҳамиша бедор бўлиб туришимни сенга сездирмоқ учун тинмай карнай чалавераман ва сен хотиржам бўлиб ухлай бер деб айтса. Эҳтимол, чол карнай товушидан безор бўлиб, уйқудан ҳам, осойишталикдан ҳам маҳрум бўлиб қолса керак. Ухламоқчи бўлган кишига атрофи тинч, осойишта бўлиши ва карнайчи уни безовта қилмаслиги керак. Ғарбий Берлиндаги немислар нормал яшашлари ва мавжуд кескинликнинг ҳақиқатан йўқолиб боришига, аҳволнинг эса нормаллашиб боришига амин бўлишлари керак. Шундай бўлганида Ғарбий Берлиндаги кундалик турмуш ҳам бошқача бўлиб кетади.

Дарҳақиқат эртаги кунга ҳеч қандай ишонч бўлмаганидан кейин қайси капиталист ҳозирги вақтда Ғарбий Берлиндаги банкларга ўз капиталини топшириб қўяди? Ҳозирги вақтда Ғарбий Берлинда туғилишдан кўра ўлиш кўпайиб кетганлиги характерли эмасми, ахир? Нега шундай бўлаётир? Бунинг сабаби шуки, одамларда келажакка ишонч йўқ. Бу ишончсизлик, бу танглик бундан буён ҳам авжга чиқа беради.

Ҳатто буржуа дунёсининг намояндалари ҳам биз билан бўлган суҳбатларда: бундай ҳолат 10 йил давом этгач Ғарбий Берлиннинг шўри қурийди, дейишяпти. Америка журналисти Уольтер Липпман ҳам ўз мақолаларида, аслини олганда шундай фикрни баён қилди. Агар унинг мақолаларини кўриб чиқсангиз, ўзларингиз ҳам бунга қаноат ҳосил қила оласиз.

Аҳволнинг бундай боришини қандай қилиб тўхтатиб қолиш мумкин? Биз аминмизки, буни сулҳ шартномасини имзолаш билан, Ғарбий Берлинни эркин шаҳарга айлантириш, стабиллик шароитини вужудга келтириш йўли билан тўхтатиб қолиш мумкин. Шундай қилинган тақдирдагина Ғарбий Берлин ва унинг аҳолиси янада ривожланиш истиқболига эга бўлади. Шундай қилинган тақдирда бу шаҳар саноатига капитал сарфлашдан, савдо-сотиқни ривожлантиришдан ҳеч ким қўрқмайдиган бўлади. Биз ҳам, Совет Иттифоқи ва бошқа социалистик мамлакатлар ҳам заказлар берур эдик, бу заказлар ҳам Ғарбий Берлин экономикасини ривожлантиришга ёрдам берган бўлур эди. Лекин шу нарсаларнинг ҳаммаси Германия сулҳ шартномаси имзоланган ва Ғарбий Берлин эркин шаҳарга айлантирилган шароитда амалга оширилиши мумкин, албатта.

Шу сабабли Ғарбий Берлин аҳолиси тўғрисида ҳақиқатан ғамхўрлик қилинадиган бўлса, у ҳолда сулҳ шартномасини имзолаш зарур.

Биз АҚШ, Англия ва Франциядан мана шунигина талаб қилмоқдамиз, мана шундай оқилона қарорга келишни талаб қилмоқдамиз.

Равшандирки, Ғарбий Берлин масаласи шу шаҳар аҳолисининг манфаатлари доирасидан анча четга чиқадиган масаладир. Очиқ кўриниб турибдики, биз бу масалани ҳал қилганимизда эди бу билан халқаро кескинликни юмшатишга халақит бериб турган ва бизни АҚШ, Англия ва Франция билан тўқнаштириб турган асосий тўсиқлардан бирини олиб ташлаган бўлур эдик. Бу масаланинг ҳал қилиниши Европанинг уфқини тозалаган бўлур эди, Европада урушдан кейин вужудга келган аҳволни мустаҳкамлаган бўлур эди. Урушдан кейин вужудга келган чегараларга келсак, бу чегаралар ҳақиқатда тан олинмоқда. Ҳатто Аденауэр чегараларни уруш қилиш йўли билан ўзгартирмоқчи эмасман, деган гапни айтди. Лекин бу ҳолат сулҳ шартномасини имзолаш билан юридик қайд қилиниши лозим.

Шу нарсани яна бир марта уқтириб ўтмоқчиманки, Германия сулҳ шартномасини тузиш ва шу асосда Ғарбий Берлин масаласини ҳал қилиш масалаларида битимга келиш, ҳеч шубҳасиз мамлакатларимиз ўртасида яхшироқ ҳамжиҳатлик вужудга келтиришга ёрдам берган бўлур эди ва Европадаги бутун вазиятни анча соғломлаштирган бўлур эди. Аксинча, бу проблема ҳал қилинмай турганлиги кескинликнинг манбаи бўлиб қолмоқда.

Бундай бир мисол келтираман. 1960 йилда биз Қуролли Кучларимизнинг учдан бирини қисқартириш тўғрисида Қонун қабул қилдик. Биз бу Қонунни бажаришга киришдик — армиямизнинг бир қисмини тарқатиб юбордик. Лекин 1961 йилнинг ўзида АҚШ Ғарбий Берлин атрофидаги атмосферани кескинлаштириб юборди. АҚШ президенти қуролланишга ажратилган маблағларни кўпайтирганлигини айтди, сафарбарлик эълон қилди. Бизга қарши уруш таҳдидини қила бошладилар. Бунга жавобан биз Совет Қуролли Кучларининг шахсий составини қисқартиришни тўхтатиб қўйишга, ўз мудофаа қувватимизни мустаҳкамлайдиган қўшимча чоралар кўришга мажбур бўлдик. Бундай вазиятда қуролсизланиш тўғрисида қандай гап бўлиши мумкин?

Совет ҳукумати Германия масаласини ҳал қилишга катта аҳамият бераётир. Биз ўз позициямизни зўр бериб ва чидам билан тушунтириб келдик ва тушунтирмоқдамиз. Ғарбдаги музокарадошларимизнинг тушунишига эришиш имкониятларимизнинг ҳаммасини тамомлаганимиздан кейингина сулҳ шартномасини имзолашни истаган давлатлар билан биргаликда бу шартномани имзолаймиз. Бундай ҳолда биз Америка Қўшма Штатларининг Совет Иттифоқининг иштирокисиз Япония билан сулҳ шартномаси тузиб қилган ишини такрорлаймиз.

Агар сизлар Германия Демократик Республикаси билан сулҳ шартномасини бошқа давлатлар билан биргаликда имзоласангиз ва шу асосда Ғарбий Берлин масаласини ҳал қилсангиз, у ҳолда Ғарб давлатлари куч қўлланадилар деб бизга айтишяпти. Бизга таҳдид қилишяпти, сафарбарлик ўтказамиз деб қўрқитишяпти. Лекин биз барибир сулҳ шартномасини имзолаймиз.

Бу шартномани қачон имзолаймиз? Биз шошмаймиз, лекин орқага ҳам суравермаймиз. Мен шартнома фалон вақтда имзоланади деб айтмайман. АҚШ ҳукумати ва унинг иттифоқчилари бу масалани оқилона тушуниб оладилар деган умидни ҳар ҳолда ҳали йўқотганимиз йўқ, бу масала оқилона ҳал қилинади деган умидни йўқотганимиз йўқ. Бизда бу масала соғлом тандан юлиб олинмаган бамисоли бир канадек бўлиб турибди. Агар биз ҳамжиҳатлик йўлини топсак ва шу канани олиб ташласак, бу билан тинчликни мустаҳкамлаш учун катта иш қилган бўламиз. Тинчлик йўлида қилинаётган ишга ақли бор киши, ақли бор давлат уруш қилиш билан жавоб бермайди, деб ўйлайман. Айниқса шуни назарда тутиш керакки, биз Лаос эмасмиз, Таиланд эмасмиз ва бошқа бирор кичик давлат эмасмиз. Бизга қандай воситалар билан дўқ қилаётган бўлсалар, шу воситалар бизда ҳам бор. Кимки таҳдид қилса, у бизга тайёрлаётган нарсанинг ҳаммасини ўзи олади.

Бунинг нималигини АҚШ ҳукумати тушунади ва шу сабабли Германия проблемасини ҳал қилишда оқилона иш кўради деб ўйлайман.

Бу масалага доир ўз фикрларимни шу қадар батафсил айтиб бераётганлигим учун кечирим сўрайман. Мен бу позицияни кўп марталаб такрорлаганман, эҳтимолки, яна такрорлашга ҳам тўғри келиб қолади. Бу масалага шунчалик кўп эътибор бераётганлигимнинг сабаби шуки, мен бу масалани мамлакатларимиз ўртасидаги келишмовчиликнинг манбаи деб ҳисоблайман.

Американикларнинг кўплари бу масалани тўғри тушунадилар. Мен Липпманни, Стивенсонни кўрсатиб ўтишим мумкин. Дуруст, Стивенсон Эйзенхауэр вақтида бу проблемани тўғрироқ тушунар эди, аммо Кеннеди вақтида эса у оппозиция вакили эмас, балки АҚШнинг Бирлашган Миллатлар Ташкилотидаги вакили бўлиб қолганидан кейин айни шу проблемани бошқача баён қилмоқда. Стивенсон бошқача бўлиб қолди. Германия проблемасини тинч ҳал қилиш зарурлигига ҳушёрлик билан баҳо бераётган бошқа кўп кишиларнинг ҳам номини айтиб ўтишим мумкин эди. Энди мен Сизнинг саволингизнинг АҚШ президентининг 5 июлдаги матбуот конференциясида айтган гапига тааллуқли бўлган қисмига жавоб бермоқчиман. Нима ҳам дер эдик, мен президентнинг, ҳамма мамлакатлар билан тинчликда яшаш ниятидаман, деган гапини табриклайман. Ҳамма халқлар билан дўст бўлиб тинчликда яшаш бизнинг мақсадимиздир, бизнинг асл орзумиздир. Совет ҳукуматининг фаолияти, барча совет кишиларининг куч ва ғайрати мана шунга қаратилган. Лекин ҳар бир ҳукумат ўтказаётган сиёсатга у айтган битта яхши гапга қараб баҳо бериш ярамайди. Халқлар ҳукуматларнинг ўтказаётган сиёсатига шу ҳукуматларнинг сўзларига қараб эмас, балки конкрет ишларига қараб баҳо берадилар. Аммо қилинаётган ишлар эса АҚШ президентининг ўз гапида айтган интилишларини, афсуски, исботламаётир. АҚШнинг Германия масаласидаги ва бошқа баъзи масалалардаги позициясини мисол қилиб кўрсатиш мумкин.

Ҳақиқатан ҳам Америка Қўшма Штатлари Совет Иттифоқи теварагида ўз базаларини қуриб олиб, бизга таҳдид қилаётир. Буни қандай қилиб яхши муносабатлар деб бўлади?! Бинобарин, қилинаётган ишлар айтиш мумкинки, айтилган баъзи яхши ниятларга зид бўлиб чиқмоқда. Агар АҚШ президентининг айтган бундай гаплари ва Америка ҳукуматининг ишлари баб-баравар қадам ташлаб борганида эди, биз буни табриклаган бўлур эдик, чунки бу нарса уфқни тозалаб берган бўлур эди, бу масалаларни тинч ҳал қилиш учун яхши вазият вужудга келтирган бўлур эди.

П. Миллер («Ганнет Ньюспейперс» газета бирлашмасининг президенти). Биз АҚШ га қайтиб борганимиздан кейин Совет Иттифоқи тўғрисида мумкин қадар объективроқ ёзишга ҳаракат қиламиз. Шу билан бирга биз ижобий жиҳатларни ҳам кўрсатиб берамиз, шунингдек, бизнинг фикримизча, бизга салбий бўлиб кўринган нарсаларни ҳам кўрсатиб берамиз.

Бироқ биз бу ерда шуни кўрдикки, Америка Қўшма Штатларининг совет матбуотида тасвирланаётган манзараси деярли ҳамма вақт ва ҳамма жойда салбий қилиб кўрсатилмоқда. АҚШнинг ҳаракатлари ва тутаётган йўллари эса кўпинча бузиб кўрсатилмоқда.

Биз билан учрашган совет гражданлари Америка Қўшма Штатлари тўғрисидаги фактларни билишни истайдилар, американиклар эса Совет Иттифоқидаги ишларнинг ҳақиқий аҳволи тўғрисида кўпроқ билишни истайдилар.

Бир-биримизни тушунмоқ учун очилаётган имкониятлар тўғрисида гаплашишни истар эдик. Ўз томонимдан мен, жумладан мана шундай имкониятлардан бир-иккитасини кўрсатиб ўтмоқчиман.

Биринчидан, икки ўртада ахборотлар айирбошлашни қандай қилиб рағбатлантириш ва ривожлантириш мумкин деб сўрамоқчиман. Сиз, жаноб Раис маълум бўлса керакки, «Америка» журналидан бошқа нокоммунистик журналлар ва газеталар рус тилига таржима қилинмаётир ва газета киоскаларида сотилмаётир, аммо Америка Қўшма Штатларида Америка гражданлари совет нашрларини сотиб олишлари мумкин. Совет гражданлари Америка газеталарини, журналлари ва китобларини совет магазинларида ва китоб киоскаларида қачон сотиб оладиган бўлиб қоладилар?

Н. С. Хрушчев. Америка Қўшма Штатлари тўғрисида Совет Иттифоқида фақат салбий нарсалар ёзилади ва гапирилади деган гапингиз нотўғри. Мен, масалан, мамлакатимиз қишлоқ хўжалигидаги камчиликларни танқид қилганимда Америкада қишлоқ хўжалик маҳсулотларини ишлаб чиқариш даражасини кўпинча мисол қилиб келтираман ва шу даражага эришишга интилишимиз керак деб айтаман. Буни АҚШ ни ёмонлаш деб бўладими, ахир? Аксинча, бу сизларнинг мамлакатингизнинг муваффақиятларини мақташ-ку.

Яқинда бизнинг газеталаримиз жаноб Гарстнинг мақоласини тўлиқ кўчириб босди, мен ҳам бу мақолани ҳузур қилиб ўқидим.

Умуман биз Америкадаги турли арбобларнинг кўпгина мақолаларини кўчириб босмоқдамиз, бу мақолаларга ҳеч қандай тузатиш киритаётганимиз йўқ. Такрор айтаманки, гарчи биз бундай мақолалардаги фикрларнинг ҳаммасига қўшилмасак ҳам буларни қисқартирмасдан, тўлиқ кўчириб босмоқдамиз.

АҚШ да бўлаётган воқеаларнинг ҳаммасини жуда синчиклаб кузатиб бораётганлигимизни ва бу ҳақда совет жамоатчилигини хабардор қилмоқ учун ўз матбуотимизда хабар бериб туришга интилаётганлигимизни кўрсатувчи ўнлаб ва юзлаб мисолларни келтириш мумкин. Бизда «За рубежом» деган махсус журнал нашр қилиниб турибди, совет газетхонларининг эътиборини жалб қилган нарсаларнинг кўпи шу журналда кўчириб босилади.

Лекин ҳақиқат манфаатини кўзлаб шуни айтмоқ керакки, сизларнинг газеталарингизда кўпинча шундай нарсалар ёзиладики, ҳатто буларни американикларнинг ўзлари ҳам ўқишни истамайдилар. Масалан, сизларнинг газеталарингизда, фалон хонимнинг бир неча миллион пули бор ва фалонча ёшдаги кишини эр қилиш учун қидириб юрибди деган гапларни ёзишади. Бунақа нарсалар бизни қизиқтирмайди, шу сабабли биз уларни кўчириб ҳам босмаймиз. **(Жонланиш).** Аммо кам меҳнат ва озуқа сарфлаб чўчқаларни ёки паррандаларни қандай қилиб семиртириш тўғрисида ёзилган хабарларни диққат билан кузатиб бормоқдамиз, бундай қимматли хабарларни босиб чиқараётирмиз.

Мен кўпгина американиклар билан учрашганман, улар билан анча ҳузур қилиб суҳбатлашганман. Сизлар билан қилинаётган суҳбатдан ҳам жуда мамнунман. Бу йил жаноб Гарст билан учрашсам керак ва унинг гапларини маза қилиб эшитаман. У билан суҳбатлашсанг, ҳузур қиласан, киши.

Биз — сиёсий қарашларимиз турлича бўлган кишилармиз, айтиш мумкинки, турли қутбларда турган кишилармиз ва жамият ҳаётида нима яхши-ю, нима ёмонлигига турлича баҳо берамиз. Шундай бўлиши ҳам табиийдир. Шу сабабли сизлар яхши деб ҳисоблаган нарсаларни биз баъзан ёмон деб ҳисоблаймиз. Биз яхши деб ҳисоблаган нарсаларни эса сизлар ёмон деб ҳисоблайсиз. Келинг ўз фикримизда қолаверайлик. Бизда нимаики нарсани яхши деб ҳисобласангиз, шуларнинг ҳаммасини олаверинг, биз бўлсак сизлардаги яхши нарсаларнинг ҳаммасини олаверамиз. Тинч-тотув яшаш сиёсатининг ўзи ҳам мана шу. Кези келганда шуни айтиб ўтайки, американик авторларнинг қарашлари турлича бўлган кишиларнинг турли масалалар ҳақида ёзган китоблари Совет Иттифоқида жуда кўп нусхаларда нашр этилмоқда.

Сизларнинг мамлакатингиздан машиналар ва бошқа молларни сотиб олишга кўпроқ мойилмиз. Сизларни қизиқтирган молларни сизларга бажонидил сотаверамиз. Нимани ёқтирсангиз сотиб олаверинг, ҳамма вақт биз сизлардан ўзимизга керакли нарсаларни сотиб олаверамиз.

Адабиёт — маънавий маҳсулдир. Сизлар билан бизларнинг маънавий йўлимиз эса бир-биридан фарқ қилади. Баъзи бир кимсалар муайян навдаги маънавий озуқни талаб қилади, баъзи бир кимсалар эса бу хилдаги адабиётдан жирканади. Ҳамманинг диди бир-бирига тўғри келавермайди. Американиклар, масалан, резина чайнаб юришни яхши кўришади. Аммо бу нарса русларнинг ғашини келтиради. Бунга нима ҳам дейиш мумкин. Ҳар кимнинг сдати ҳар хил. Сизлар резина чайнашни яхши кўрасиз-у, буни бизлар ёқтирмаймиз, деб шу баҳона билан бир-биримиз билан уруш қилишимиз ярамайди-ку. Лекин буни ҳазил қилиб айтяпман, албатта.

Босма нашрларни ҳам бир-биримиз билан янада кенгроқ айирбошлайдиган вақт келади. Бундай вақт қанча тез келса, шунча яхши. Аммо ҳозир сизларнинг газеталарингизда кўпгина шундай мақолалар босилиб чиқмоқдаки, бу мақолаларни ёзган кишилар бизнинг қонунимизга биноан суд қилиниши керак, чунки улар урушга даъват қилмоқдалар.

Айирбошлаш хусусида бундай бир мисол келтирмоқчиман: ҳозир биз кинофильмларни айирбошлаб турибмиз. Мен «Етти азамат» деган фильмни кўрдим. Шу фильмдаги артистлар ролларини жуда яхши ўйнаганлар. Биз бу фильмни экранга чиқардик ва бунинг учун кўп таъналар эшитдик. Бизнинг матбуотимизда педагогларнинг мақоласи босилиб чиқди, «Етти учун икки баҳо» деган ном остида танқидий мақола эълон қилинди. Шу мақолада бу кинофильмни ёшларни тарбиялашга ёмон таъсир қилади дейилган. Мен педагогларнинг бу фикрига қўшиламан. Сиз, американикларнинг экранларида нуқул шундай кинофильмлар кўрсатиладики, бу фильмларда одамлар бир-бирларини ураверадилар, қийнайдилар, ўлдираверадилар, бундай фильмларда бузуқ нарсалар кўп. Американиклар буни қизиқарли деб ҳисоблайдилар. Аммо бизда бундай ҳодисаларни тарғиб қилиш зарарли деб ҳисобланади. Сизнинг саволингизга жавобан мана шуни айтмоқчи эдим.

Пол Миллер. Биринчи саволимга берган жавобингиз учун Сизга ташаккур. Иккинчи саволни беришга руҳсат этгайсиз. Қўшма Штатлар АҚШ да совет туристларининг юришини чеклайдиган ҳар қандай қоидалар бекор қилинганлигини яқиндагина эълон қилди. Совет Иттифоқи американлик туристларнинг Совет Иттифоқида юришига тааллуқли шундай чеклашларга хотима бериш ниятидами?

Н. С. Хрушчев. Биз — руслармиз. Руслар эса бирон нарсага ишонишдан олдин уни ушлаб кўриш керак дейишади. Мен Нью-Йоркда бўлганимда турист бўлиб бормаган эдим, ўшанда ҳам Нью-Йоркдан четга чиқишим лозим бўлганида ҳамиша полициядан руҳсат сўрашга тўғри келар эди. Бу — менга нисбатан эмас, балки Бирлашган Миллатлар Ташкилотига нисбатан камситиш бўлган эди.

Сизлар Совет Иттифоқида саёҳат қилиб юрганингизда Сизнинг юришингизни чеклаб қўйишдими?

Овозлар. Йўқ.

Лорен Сот («Де-Мойн режистер трибюн»). Ҳа.

Н. С. Хрушчев. Сизни қаёққа киритишмади?

Лорен Сот. Биз колхозларга бормоқчи бўлган эдик.

Н. С. Хрушчев. Хўш, сизларга бунинг учун имконият беришмадими?

Лорен Сот. Ҳозирча йўқ.

Н. С. Хрушчев. Бугуноқ бора-қолинг. Сиз қайси колхозга бормоқчисиз?

Лорен Сот. Энди кеч бўлиб қолди.

Н. С. Хрушчев. Лекин мен бугун «Правда»да сизлар Украинадаги колхозларда бўлганликларингиз ҳақидаги хабарни ўқидим.

Е. В. Литошко. («Правда» газетаси редколлегиясининг аъзоси). Никита Сергеевич, мен американик ҳамкасбларим мамлакатда саёҳат қилганларида уларга ҳамроҳ бўлиб юрдим. Улар Украинадаги иккита колхозда бўлишди.

Лорен Сот. Мен яна баъзи колхозларингизни кўришни истар эдим.

Н. С. Хрушчев. Марҳамат. Бизда бир йилга қолинг **(кулги).** Сиз ҳамма колхозларимизни кўриб чиқишингиз мумкин. Сизни биз чеклаб қўймаймиз.

Лорен Сот. Бунинг учун менда энергия кифоя қилмайди. **(Жонланиш).**

Н. С. Хрушчев. Бўлмаса бир ойга қолинг. Келишдикми?

Лорен Сот. Афсуски, газетада ишлаш учун жўнаб кетишим керак.

Н. С. Хрушчев. Ундай бўлса бунга мен айбли эмасман. **(Кулги).** Кўрдингизми, ўзи колхозга боришни хоҳламайди-ю, яна бизни айблайди. Жаноб Л. Сот ақлли редактор. У янглишиб ўринсиз саволни берган бўлса керак. У ўз вақтида яхши иш қилган эди — СССР билан АҚШ ўртасида қишлоқ хўжалик делегацияларини айирбошлашни ташкил этишни АҚШда биринчи бўлиб таклиф қилган эди.

Лорен Сот. Бу яхши сўзларингиз учун Сизга ташаккур. Ҳақиқатан мен ўша вақтда «Де-Мойн режистер» газетасида мақола ёзиб, қишлоқ хўжалик делегацияларини айирбошлашни таклиф қилган эдим.

Н. С. Хрушчев. Бу ишингиз яхши бўлган эди.

П. Миллер. Жаноб Раис, Сиз саволимнинг биринчи қисмига жавоб бердингиз. Саволимнинг иккинчи қисми бундай: америка журналистлари ва дипломатларининг Совет Иттифоқи бўйлаб саёҳат қилишларига нисбатан белгилаб қўйилган чеклашлар юмшатиладими деб кутиш мумкинми?

Н. С. Хрушчев. Биз шу йўлдан бормоқдамиз ва асосий масалада нақадар тез битимга келсак, — Германия сулҳ шартномасини имзоласак, Европадаги кескинликни тугатсак, қуролсизланиш тўғрисида битим тузиш йўлини очсак ажнабийларнинг саёҳат қилишига нисбатан қўйилган чеклашларнинг ҳаммаси шу қадар тез олиб ташланади. Ўшанда қаёққа хоҳласангиз бораверасиз. Аммо ҳозирча бу нарса йўқ экан, бизга қандай турист келаётганлигини сергаклик билан кузатиб туришимизга тўғри келади. Журналистлар орасида ҳам умрида бирор журналда беш сатр нарса ёзмаган, аммо журналистик гувоҳномаси бўлган журналистлар бор. Биз мана шундай журналистларнинг қандай мақсад билан бизнинг мамлакатимизга келганликларини кузатиб турамиз.

Сизларга маълумки, Ғарбий Германиядан келган студент «туристларни» «туристик» саёҳати вақтида Америка разведкасининг жосуслик топшириқларини Совет Иттифоқида бажаришга рози бўлганликлари учун суд қилдик. Улар устидан ўтказилган суд матбуотда ёритилиб турди, шу сабабли мен бунга тўхталиб ўтирмайман. Мен буни бизга келаётган туристларнинг ҳаммаси ҳам чинакам турист эмаслигини кўрсатувчи мисол деб гапириб ўтаётирман.

Ажнабийларнинг СССРда юриш режимини енгиллаштираверамиз, лекин буни биз давлатимизнинг мудофаасига зарар етказмайдиган қилиб енгиллаштирамиз.

Ўзларингизга маълумки, сизларнинг давлатингиз — АҚШ бошқа мамлакатларда жосуслик қилишга жуда мойил давлат. Ҳатто АҚШнинг собиқ президенти Эйзенхауэр бундай жосусликни асослаб, Қўшма Штатларнинг манфаатлари йўлида ўтказилаётган муқаррар иш деб айтган эди. Пауэрснинг иши ва бошқа шу каби ишлар сизларга маълум. Бу ишларни эсга туширмай қўя қолайлик. Истагимиз шуки, бундай ишлар ортиқ такрорланмасин деймиз. Бунақа ҳаракатлар қанчалик тез йўқотилса, ажнабийлар, ўзлари хоҳлаган томонларга бориш имкониятини шу қадар тез оладилар. АҚШнинг туристларнинг ҳаракатини чеклашни бекор қилиш тўғрисида сиз айтиб ўтган қарорига келсак, биз бу қарорни кўриб чиқамиз ва ўрганамиз.

П. Миллер. Ажнабийларнинг Совет Иттифоқи бўйлаб ҳаракат қилишига нисбатан баъзи енгилликлар киритиш мумкинлигини Сиз кўриб чиқишга тайёрсиз деб тушуниш тўғри бўладими?

Н. С. Хрушчев. Мен шуни назарда тутдим. Мамлакатлар ўртасида ҳамжиҳатлик яхши бўлса, ажнабийларнинг мамлакат бўйлаб ҳаракат қилишига нисбатан қўйилган чеклашлар шу қадар кўп камайтирила беради.

П. Миллер. Сизга ташаккур. Мен бу ерда шуни илова қилмоқчиманки, мамлакат бўйлаб ҳаракат қилишга нисбатан қўйилган ҳар қандай чеклашлардан Совет Иттифоқи ҳам воз кечса биз ҳам бундан воз кечишга розимиз деб Қўшма Штатлар ҳукумати айтиб қўйди. Дуруст, бу чора ҳали амалда синаб кўрилгани йўқ.

Сизга охирги саволимни беришга рухсат этгайсиз: Мамлакатларимиздаги одамларнинг ҳар бир мамлакатдаги дунёқарашни ва аҳволни яхшироқ тушуниб олишларига имкон бермоқ учун идеялар айирбошлашни, маориф, маданият, фан ва шу каби соҳалардаги айирбошлашни янада ривожлантиришга эриша оламизми?

Н. С. Хрушчев. Менимча, Совет Иттифоқини келиб кўришни истаган американикларнинг ва бошқа мамлакатлар гражданларининг мамлакатимизга келишларини биз ҳеч қачон чеклаб қўйган эмасмиз.

Чет эллардан келган меҳмонларни биз бундан буён ҳам ўз мамлакатимизда қабул қилаверамиз. Бу фойдали ва зарурдир.

П. Миллер. Сизга ташаккур, жаноб Раис.

Р. Эстабрук («Вашингтон пост» газетасининг мухбири). Жаноб Раис, биз Сизнинг қуролсизланиш масалаларига доир нутқингизни ўқидик. Бир қанча моментларни бир қадар аниқлаб беришни илтимос қилмоқчиман.

Баъзан Ғарбда бундай дейишади: ядро синовларини тўхтатиш соҳасида ва космик фазони биргаликда тадқиқ қилиш соҳасида ҳамкорлик қилиш бошланганида эди, зўр бериб қуролланишни тўхтатиш тўғрисида битимга келмоқ учун энг яхши имконият очилган бўлур эди. Баъзи бир кимсалар Америка ядро синовларини ҳозирги серияси тамом бўлганидан кейин Совет Иттифоқи ўз синовларининг сериясини ўтказишни истаб қолади ва шундан сўнг ҳар иккала томонни қаноатлантирадиган тегишли контроль системаси ўрнатилган ҳолда ядро синовларини тўхтатиш тўғрисида битимга келмоқ учун тезроқ имконият пайдо бўлади, дейишяпти.

Баъзи бир кишилар президент Кеннедининг ядро қуролининг масалан, Германия ва Хитой сингари бошқа мамлакатлар қўлига ўтишига йўл қўймаслик тўғрисидаги истагига Сиз қўшиласиз ва Сиз шу проблема билан боғлиқ бўлган қандай қийинчиликлар борлигини тушунасиз деган гапларни ҳам айтишяпти.

Сизнинг фикрингизча, ҳар иккала мамлакатимиз ўртасида шу соҳаларда ҳамкорлик қилиш имконияти қандай?

Н. С. Хрушчев. Биринчи савол синовларга тегишлидир. Агар ядро синовларини ким биринчи бўлиб бошлаганлиги тўғрисида гапириладиган бўлса, синовларни ва ядро билан қуролланиш пойгасини Қўшма Штатлар бошлаб берганлигини бутун дунё билади. Бизда ядро қуроли бўлмаган ўша вақтдаёқ ядро қуролини қўлланишни таъқиқлаш, уни йўқ қилиб ташлаш ва уни ишлаб чиқаришни тўхтатиб қўйиш тўғрисида Бирлашган Миллатлар Ташкилотида қарорлар қабул қилинишига ҳаракат қилган эдик. Ўша вақтда АҚШ атом қуролига эга бўлган бирдан-бир давлат эди. Сизларнинг таклифингизга розимиз, келинг, шартнома тузайлик, деб айтиш Америка учун энг оқилона иш бўлур эди. Ўшанда биз ҳам бу қуролга эга бўлмас эдик. Лекин Америка бундай қилмади, бизнинг таклифимизни қабул қилишга кўнмади. Биз ўз мамлакатимиз мудофаасининг манфаатларини кўзлаб, ядро қуролини яратишга киришишга мажбур бўлдик. Эндиликда бу қурол Англия ва Францияда ҳам бор.

Афтидан, бошқа мамлакатлар ўзларининг ядро қуролларига эга бўлиш арафасида турибдилар: бу қуролни ишлаб чиқармоқ учун керакли асосий илмий маълумотлар ҳаммага маълум. Катта капитал маблағлар керак бўлади, ривожланган индустриал база керак бўлади.

Ядро уруши хавфини йўқотмоқ учун биз қуролсизланиш тўғрисида битим тузилишига, ядро қуролининг йўқ қилинишига ва ядро синовларининг ҳамма турларини абадий тўхтатишга ҳаракат қилмоқдамиз. Биз оқилона битимни имзолашга ва буни контроль қилиб туришга ҳамма вақт тайёрмиз. Ҳозирги вақтда миллий воситалар ядро синовларининг таъқиқланганлигини контроль қилиб туришни таъминлайди деб ҳисоблаймиз. Табиий ҳодисалар сабабли рўй берадиган ер тебранишларини, ер остида портлаш натижасида туғиладиган тебранишлардан фарқ қилишга ёрдам берадиган асбоблар АҚШ да борлиги тўғрисида Америка Қўшма Штатларининг мудофаа министрлиги эълон қилган хабарни ўқиб мамнун бўлдим. Бошқача сўз билан айтганда ер остида ўтказилган ядро синовларини асбоблар ёрдами билан контроль қилиб турса бўлади. Бу айтилган гаплар тўғри мақсадларга хизмат қилса, у ҳолда синовларни билиб олишнинг миллий воситалари ёрдамида ядро синовларини таъқиқлаш тўғрисида Женевада тайёрлаб қўйилган шартнома лойиҳасини имзолашга Қўшма Штатлар рози бўлади, деб маълум даражада умид қилиш мумкин.

Синовларни тўхтатиш масаласи шундай бўлиб турибди.

Бошқа давлатларнинг ёрдами билан ёки ёрдамисиз қайси мамлакатлар ядро қуролига эга бўлиши мумкин, қайси мамлакатлар эса бунга эга бўлишлари мумкин эмас деган масалага келганда, шуни айтишим керакки, бу хилдаги масалалар юзасидан Совет Иттифоқи билан ҳеч қаерда музокаралар олиб борилаётгани йўқ, биз бундай музокараларда қатнашмаганмиз. Ғарбий Германия ва Шарқий Германия қўшинлари ядро қуроли билан қуролланмаслиги тўғрисида фикр олишувлар бўлди, шу тўғрида гаплашилган эди, биз ҳозир ҳам шундай қилиш оқилона бўлур эди деб ҳисоблаймиз.

Р. Эстабрук. Сизга ташаккур.

Уолкер Стоун («Скриппс-Говард» бирлашмаси). Мен бу ерда Сизнинг, Қўшма Штатлар ядро синовларини биринчи бўлиб бошлаган эди, деган гапингизни тилга олмоқдаман. Бу гап рост, бу синовлар уруш вақтидаёқ бошланган эди. Сиз бу ерда, Қўшма Штатлар атом бомбасига эга бўлган ягона давлат бўлиб турганида ўша вақтда буни тўғри тушунмадилар, деган гапни ҳам айтдингиз. Лекин мен шуни эслатиб ўтмоқчиманки, Қўшма Штатлар атом бомбасига бирдан-бир эга давлат бўлиб турган бир пайтда яъни 1946 йил 14 июндаёқ Қўшма Штатлар атом энергияси комиссиясида ўз делегати Бернард Барух орқали атом бомбаларининг мавжуд ҳамма запасларини тугатиш тўғрисида ва ядро қуролини абадий таъқиқлаб қўйиш тўғрисида таклиф киритган эди.

Н. С. Хрушчев. Бу гапингиз аниқ эмас. Ўша вақтда Америкадан бошқа бирор давлатда ҳеч қандай бомба йўқ эди. Барухнинг планида бошқа нарса ҳақида гап борган эди, яъни атом хом ашёсини ва атом корхоналарини ўзига мулк қилиб олиш, атом энергияси соҳасидаги жамийки илмий тадқиқот ишлари устидан контроль қилиб туриш ҳуқуқига, давлатларнинг иқтисодий ҳаётига аралашиш ҳуқуқига эга бўлган халқаро контроль органи тузиш ҳақида гап борган эди. АҚШ ядро қуролини таъқиқлашга ва уни йўқотишга эмас, балки мана шунга интилган эди. АҚШ ядро қуролини танҳо Қўшма Штатларнинг ўзидагина саклаб қолиб, бошқа мамлакатларда атом энергиясининг ривожланишига йўл қўймасликка интилган эди. Биз бунга рози бўлолмас эдик, албатта.

Уолкер Стоун. Менинг гапим қайси маънода ноаниқ бўлганлигини марҳамат қилиб такрорласангиз.

Н. С. Хрушчев. Биз бомбаларга эга бўлмаган ва бошқа мамлакатларда бомбалар бўлмаган бир вақтда Барух ҳамма бомбаларни йўқ қилиб ташлашни талаб қилиши мумкин эмас эди. Барухнинг идеяси бошқача эди. У атом энергияси ва атом хом ашёсининг манбалари устидан контроль Бирлашган Миллатлар Ташкилоти раҳбарлигида амалга оширилишини истаган эди. АҚШ нинг таклифи аслида атом қуролини таъқиқлашни кўзда тутмаган эди, балки атом энергиясини ишлаб чиқариш ва ишлатиш соҳасида АҚШ нинг ҳукмрон бўлиб қолишини таъминлашга қаратилган эди. Барухнинг планида бомбалар тўғрисида эмас, балки бошқа мамлакатларни атом энергиясидан фойдаланиш имкониятидан маҳрум қилиш тўғрисида гап борган эди. Америка ҳатто бактериология ва химия қуролидан урушда фойдаланишни таъқиқлаб қўйиш тўғрисида қабул қилинган Халқаро конвенция сингари атом қуролини қўлланишга йўл қўймайдиган қарор қабул қилинишига ҳам рози бўлмади. Шуни ҳам айтиб ўтиш керакки, Америка бактериология ва химия қуролини ишлатмаслик тўғрисидаги ана шу Халқаро конвенцияни ҳам имзолагани йўқ.

Мана шу масалаларнинг ҳаммасига доир ҳужжатлар бор, бу ҳужжатларни бизнинг Ташқи ишлар министрлигимиздан олиш мумкин.

Уолкер Стоун. Менга Ташқи ишлар министрлигининг справкаси керак эмас, чунки мен Барух планига доир музокараларда қатнашганман.

Барух Америка бомбаларини тугатишни ва ядро қуролини ишлаб чиқаришни таъқиқлашни таклиф қилган эди, у жамийки атом энергиясининг ривожланишини Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг контроли остига олишни, шунингдек парчаланувчи материаллар ишлаб чиқараётган ҳамма заводларни Бирлашган Миллатлар Ташкилотига топшириб қўйишни, атом энергиясига тааллуқли жамийки илмий ва техникавий информацияни Бирлашган Миллатлар Ташкилотига топшириб қўйишни таклиф қилган эди.

Н. С. Хрушчев. Мана бу гап ҳақиқатга яқинроқ. Лекин шунинг ўзи ҳам ҳамма мамлакатларнинг атом энергиясидан фойдаланиш ривожлантириш имкониятига Америка томонидан қилинган ҳамладир. Атом энергиясининг ривожланишини Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг контроль остига олиб қўйишнинг маъноси нима? Бунинг маъноси атом энергиясининг ривожланишини АҚШ контроллигига бериб қўйиш демакдир. Чунки Бирлашган Миллатлар Ташкилоти аслини олганда Қўшма Штатлар давлат департаментининг филиалидир. Бирлашган Миллатлар Ташкилоти ҳали чин маъноси билан Бирлашган Миллатлар Ташкилоти эмас. Бирлашган Миллатлар Ташкилоти келгусида ҳақиқатан Бирлашган Миллатлар Ташкилоти бўлиб қолади, лекин ҳозирча у бундай вазифаларни унчалик тўлиқ бажараётгани йўқ, бу ташкилотда Ғарб мамлакатларининг АҚШ бошчилигидаги муайян группалари ҳукмронлик қилиб турибди. Лекин Бирлашган Миллатлар Ташкилоти учун бу давр тамом бўлай деб қолди ва тез орада тамом бўлади.

(Давоми учинчи бетда)

Ўртоқ Н. С. ХРУШЧЕВНИНГ СУҲБАТИ

(Боши бир ва иккинчи бетларда).

Лорен Сот («Де-Мойн режистер трибюн» газетасининг редактори). Жаноб Раис, ёқимлироқ мавзуга ўтишга ижозат бергайсиз. Мен Айовадан келганман, шу сабабли мени қишлоқ хўжалиги қизиқтиради. Минерал ўғитлар, гербицидлар, инсектицидлар ишлаб чиқаришга, шунингдек қишлоқ хўжалик машиналари ва шу кабиларни ишлаб чиқаришга Совет Иттифоқи кўпроқ капитал маблағлар сарфлаши лозим деб Сизнинг айтган сўзларингиз яқинда газеталарда чиқди. Америка фермерлари, айниқса айовалик фермерлар Сизнинг бу программангизни тушунадилар. Шу муносабат билан мен шуни билмоқчиманки, Совет Иттифоқи ўзига зарур бўлган мана шундай молларнинг бир оз қисмини чет мамлакатлардан сотиб олишга ҳаракат қилармикин.

Иккинчи саволим ҳам бор. Бизнинг газетанинг ташаббусига биноан Айовадаги фермерлар билан совет қишлоқ хўжалик мутахассислари ўртасида алоқалар бошлангандан бери орадан етти йил вақт ўтди. Сиз бу алоқаларни фойдали деб ҳисоблайсизми ва бу алоқаларни ривожлантириш керакми? Гапнинг қисқаси, ҳар иккала мамлакатимиз ўртасида қишлоқ хўжалиги соҳасида ҳамкорлик қилиш учун асос борми?

Н. С. Хрушчев. Бизнинг мамлакатимиздагилар бу ҳамкорликдан мамнундирлар. Қўшма Штатлардан Совет Иттифоқига кўпгина фермерлар, қишлоқ хўжалик мутахассислари келиб кетди, қишлоқ хўжалиги соҳасидаги совет мутахассисларининг делегациялари эса АҚШга бориб келишди. Бу сафарларнинг натижаларидан биз мамнунмиз ва бундай алоқаларни бундан буён ҳам ривожлантиришга тайёрмиз.

Америкада диққатга сазовор нарсалар кўп. Бироқ, қишлоқ хўжалик ишлаб чиқариши билан боғлиқ бўлган бир қанча масалаларда биз Қўшма Штатлардан орқада бориш уёқда турсин ҳатто анчагина юксак даражада ҳам турибмиз. Агар, масалан, селекциячилик ишини олиб қарасак, гарчи биз, албатта, бир-биримиз билан тажриба айирбошлашимиз мумкин бўлса-да, бу иш Совет Иттифоқида АҚШ дагидан кўра муваффақиятли олиб борилаётганлиги шакшубҳасиздир. Биз гибрид маккажўхорининг жуда яхши навларини етиштирдик, гарчи Қўшма Штатларда бу иш юксак даражада турган бўлса ҳам, лекин биз етиштирган бу навларимиз Қўшма Штатларда етиштирилган энг яхши навлардан қолишмайди. Бизнинг селекционерларимиз 50 процентдан кўпроқ мой берадиган кунгабоқар навини етиштирдилар. Бу кунгабоқарнинг ажойиб навидир. Бизда буғдойнинг гектарига 70 центнер ва ундан ҳам кўпроқ ҳосил берадиган жуда яхши навлари бор. Қанд лавлаги селекцияси соҳасида жуда яхши натижаларга эришдик. Сигирларнинг серсут ва сермой зотини етиштиришда академик Т. Д. Лисенко раҳбарлигида эришилган муваффақиятлар билан фахрланамиз.

Бизнинг нуқтаи назаримиздан қараганда Америкада энг кўп диққатга сазовор нарса нима, деб савол берарсиз. Қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришининг ташкил этилиши энг кўп диққатга сазовордир. Бу соҳада сизларнинг ўрганишга арзийдиган катта тажрибангиз бор. Масалан, биз маккажўхори уруғчилигини ташкил этиш соҳасида сизларнинг тажрибангизни ўрганиб олдик: сизлардан заводлар сотиб олдик, бу заводларни тез ўзлаштирдик ва эндиликда бу заводлар муваффақиятли ишламоқда. Жаноб Гарст Совет Иттифоқига келганида шу заводларни кўриб мамнун бўлган эди.

Қишлоқ хўжалигида меҳнатни ташкил этиш АҚШда Совет Иттифоқидагига қараганда яхшироқ йўлга қўйилган. Сизларда айниқса чорвачилик учун энг яхши хилма-хил машиналар бор. Шунинг учун АҚШ ҳозирча Совет Иттифоқидан олдинда бормоқда ва қишлоқ хўжалигида юқорироқ меҳнат унумдорлигига эришган.

Мана кўрдингизми, биз Америка тўғрисида Сиз айтганингиздек фақат ёмон гапларни гапирмасдан, балки яхши жиҳатларни ҳам кўрсатиб ўтмоқдамиз. **(Жонланиш).** Буни ёзиб қўйинг. **(Жонланиш).**

Сизларда гербицидларни, антибиотикларни, чорва моллар учун аралаш озуқаларни ишлаб чиқариш ҳақиқатан яхши йўлга қўйилган. Гарчи бу соҳада, албатта, Совет Иттифоқида ҳам анчагина муваффақиятлар қўлга киритилган бўлса-да, бундай ишларни сизлардан ўрганишимиз керак.

Мана, кўрдингизми, мен ўз-ўзимни ҳам танқид қиляпман. **(Жонланиш).** Умуман мен камчиликларни хас-пўслашга қаршиман. Бундай қилиш зарарли. Бор камчиликлар тўғрисида ростини гапираверишкерак, бу ҳам олимларимизни, инженерларимизни, ишчиларимизни, колхозчиларимизни у ёки бу участкадаги қолоқликни тугатишга сафарбар қилишга ёрдам беради.

Қишлоқ хўжалиги ишларини олиб боришда гарчи ҳеч қандай сир бўлмаса ҳам, бу ишлардаги тажрибани Америка билан айирбошлаш жуда фойдали, деб ҳисоблайман. Қунт билан меҳнат қилиш энг муҳимдир. Вақт керак, чунки бирданига ҳамма ишни қилиб бўлмайди, кадрларни ўргатиш зарур. Шу сабабли Сиз, жаноб Сот Совет Иттифоқи билан АҚШ ўртасида қишлоқ хўжалик делегациялари айирбошлаш ҳақида ўз газетангизда мақола ёзиб, яхши ташаббус кўрсатганлигингиз учун мен Сиздан айниқса миннатдорман. Сиз яхши ишни бошлаб бердингиз, бу ишни бундан буён ҳам давом эттира беринг. Бу олижаноб ишда Сизга муваффақият тилайман.

Лорен Сот. Катта раҳмат. (Буни русча гапиради. **Шодиёналик).**

Н. С. Хрушчев. Қишлоқ хўжалиги учун зарур бўлган у ёки бу хил молларни Қўшма Штатлардан сотиб олиш имкониятига келганда биз баъзи нарсаларни сотиб олишимиз мумкин бўлур эди. Лекин бизнинг мамлакатимиз шу қадар кенгки, биз тайёр маҳсулотни бошқа мамлакатлардан сотиб олиш йўлини эмас, балки ўзимизда ишлаб чиқариш йўлини тутишимиз керак. Шу сабабли биз қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришига катта маблағ сарфлашни кўпайтириш тўғрисида қарор қабул қилдик. Биз минерал ўғитлар ишлаб чиқарадиган заводлар қуриш программасини мўлжаллаб қўйдик. Биз гербицидлар ишлаб чиқаришни кенгайтириш ишларини олиб бормоқдамиз, қишлоқ хўжалик машиналарини ишлаб чиқаришни кўпайтиришнинг катта программасини мўлжаллаб қўйдик. Лекин бизни қизиқтираётган ва Қўшма Штатларда ишлаб чиқарилиши яхши ривожланган баъзи буюмлар ва молларни сотиб олишга тайёрмиз.

Агар АҚШ ҳукумати бизни қизиқтираётган нарсаларни бизга сотишдан бош тортса, бунинг учун ҳам Америкага ташаккур айтамиз, чунки бу ҳолда биз ўзимизда ишлаб чиқаришни тез суръатлар билан ривожлантира берамиз. Америка бизга ракеталарни совға қилмаган эди ва сотмаган эди. Аммо биз АҚШдан олдинроқ ишлаб чиқардик, ишлаб чиқарганда ҳам Америкада бўлмаган ракеталарни ишлаб чиқардик. **(Жонланиш).** Янги қишлоқ хўжалик машиналарини ишлаб чиқаришга ракеталарни яратишга қараганда камроқ куч ва ғайрат сарф қилинади. Бинобарин, агар биз ўз ресурсларимизни сафарбар қилсак, машиналарнигина эмас, шайтоннинг ўзини ҳам эгарлаб оламиз. **(Кулги).**

Лорен Сот. Дарҳақиқат капиталларни ракеталар ишлаб чиқаришдан кўра минерал ўғитлар ишлаб чиқаришга сарфлаган яхшироқ.

Н. С. Хрушчев. Яхшироққина эмас, ҳатто фойдалироқ ҳам бўлади. Ракеталар ишлаб чиқаришга сарфланган маблағлар беҳуда исроф қилинган пулдир. Ракеталарнинг кимга кераги бор? Хўш, ракеталарни шўрвага солиб бўладими ёки ракеталардан бифштекс пишириб бўладими? Бундан шу келиб чиқадики, ақлли одамлар ақлга тўғри келмайдиган ишларни кўра била туриб қилмоқдалар, чунки қуролсизланиш тўғрисида бир битимга келолмаётирлар. Нима ҳам дер эдик, қуролсизланишга қарши бўлганларга ақл кирмагунча ва улар қуролсизланиш тўғрисидаги шартномани имзолашга рози бўлмагунча мавжуд дунёда яшай берамиз. Мен бу билан шуни айтмоқчиманки, биз ақллироқмиз, чунки бизнинг мамлакатимиз шундай шартномани имзолашга рози. **(Жонланиш).** Демак, жаноб журналистлар, қуролсизланиш тўғрисида шартномани имзолаш учун сизларда ваколат бўлса, мен бу шартномани дарҳол имзолашга тайёрман.

Ф. Макнайт («Даллас таймс геральд» газетасининг масъул редактори). Жаноб Раис, Америка Қўшма Штатлари томонидан ҳозирги вақтда ўтказилаётган ядро синовлари серияси хусусида биз мамлакатингизда сафар қилиб юрган вақтимизда бир қанча танқидий гапларни эшитдик. Бу нарса бизни ўзимизга шундай савол беришга мажбур қилаётирки, биринчидан, ядро синовларини тўхтатиб туриш тўғрисида бундан уч йил муқаддам мавжуд бўлган мораторийни Совет Иттифоқи тўхтатиб қўйганлиги ва биринчи бўлиб ўз ядро қуролининг 40 та синовини ўтказганлигини. Совет Иттифоқи ўз синовларини ўтказганидан кейин президент Кеннеди, агар ядро синовларини тақиқлаш тўғрисида ўзаро мақбул битимга келинса АҚШ синовларни яна бошлаб юбормайди, деб айтганлигини совет халқи биладими. Иккинчидан, Американинг яқинда атмосферанинг юқори қатламларида атом бомбасини портлатганлиги Совет Иттифоқида глобал ракета бор, бу ракета Америка Қўшма Штатларининг мудофаасини ёриб ўта олади, деб Сиз, жаноб Хрушчев, айтган гапингиз муносабати билан АҚШнинг мудофаа имкониятларини синаб кўриш мақсадини кўзда тутганлиги маълумми?

Н. С. Хрушчев. Мен Сизнинг ҳафсалангизни пир қилиб қўйишим лозим. АҚШнинг жуда баландликда портлатган бомбаси биздаги глобал ракеталарнинг ҳаракатига заррача халақит бермайди. Сизнинг гапингиздан мен шундай хулоса чиқараманки, Сиз ракетасозлик ва ракеталар ҳаракати принципи соҳасида бехабар киши экансиз. Сиз ишончингизни суиистеъмол қилган одамларнинг гапига лаққа тушибсиз. Ҳозир айтган гапларингизни инженер олдида айта кўрманг, акс ҳолда у Сизни масхаралаб кулади. Ҳозир Сиз айтган гаплар сира ақлга сиғмайди.

Мен мақтанаётганим йўқ, лекин ҳақиқатан бизда глобал ракета бор, ракетага қарши курашадиган воситаларнинг бирортаси бу ракетани уриб тушира олмайди, ракетага қарши курашадиган воситаларнинг нималигини эса мен биламан, чунки бунақа воситалар бизда бор. Ракеталарга қарши курашадиган ракеталарнинг қандай ишлашини кўрсатиб берадиган ҳужжатли кинофильмни ёппасига қуролсизланиш ва тинчлик учун курашга бағишланган Жаҳон конгрессининг делегатларига намойиш қилмоқчи бўлган эдик. Лекин конгресс қатнашчиларининг баъзи бирлари билан суҳбатлашганимизда улар бу нарса нотўғри тушунилиши мумкин деб бундай қилишни бизга маслаҳат беришмади. Лекин агар одамлар бу кинофильмни томоша қилганларида эди, бу машинанинг қаналигини кўрган бўлур эдилар. Бизнинг ракетамиз, айтиш мумкинки, космосдаги пашшани ҳам бехато ура олади.

Энди синовлар тўғрисида. Сизни бу масалада ҳам чалғитишибди ва, афтидан сиз совет матбуотини ва ҳаттоки, Америка матбуотини етарли равишда диққат билан кузатиб бормаётганга ўхшайсиз.

Сиз, АҚШ биринчи бўлиб космосга чиқди, деб айтолмайсиз, худди шу каби Совет Иттифоқи синовларни биринчи бўлиб бошлаган деб ҳеч ким айтолмайди. Сиз, Совет Иттифоқи космосда бўлганидан кейингина АҚШ космосга чиқиб тушди, деб айтишингиз мумкин, холос. Колумб Американи очгани каби Гагарин космосни очди. Совет Иттифоқи бу соҳада биринчи бўлди, бу факт ҳам тарихда қолади ва асрлар бўйи яшайди.

Атом синовларини ким биринчи бўлиб бошлаб берди? Америка Қўшма Штатлари. Хиросимада ва Нагасакида одамларни ўлдириш учун атом қуролини ким биринчи бўлиб ишлатди? Америка Қўшма Штатлари.

Бу ҳам тарихда асрлар давомида қайд этилади.

Сиз бизни мораторийни тўхтатиб қўйди, деб айтяпсиз. Ҳақиқатда эса аҳвол бутунлай бошқача бўлган эди. Совет Иттифоқи ядро синовларини ўтказганида аввал бошданоқ у бу синовларни АҚШ томонидан ўтказилган синовлар сериясига жавобан бошлади. Америка навбатдаги синовларни ўтказиб бўлганидан кейингина ядро синовларини тўхтатиш тўғрисидаги музокаралар бошланди. Совет Иттифоқи ҳар қандай ядро синовларини тўхтатиш тўғрисида шартнома имзоланур деб умид қилиб, Американинг бу синовларига жавоб бермади. АҚШ президенти қуролли кучларни сафарбарликка чақиришни эълон қилгунча ва бизга уруш очмоқчи бўлиб дўқ қила бошлагунча Совет Иттифоқи музокараларни виждонан олиб борди. Шундан кейингина биз агар АҚШ президенти ўз таҳдидини ҳақиқатан амалга ошириб, Совет Иттифоқига қарши уруш бошлаб юборадиган бўлса, бунга ўз армиямизни яхшироқ тайёрлаб қўймоқ учун ядро қуроли синовларини ўтказишга қарор қилдик. Лекин бу сафар ҳам Совет Иттифоқи АҚШнинг бундан олдин ўтказган синовларига жавобан ўз синовларини ўтказди.

Бинобарин, бизни мораторийни бузди деб ҳеч ким айта олмайди. Синовлар сериясининг сонига келганда АҚШ ҳамиша олдинда бормоқда, Американинг ҳозирги синовлари сериясидан кейин Совет Иттифоқи ўз синовларини ўтказган тақдирдагина Совет Иттифоқи АҚШ билан тенглашиб олади, ўшанда ҳам портлатишларнинг сони жиҳатидан эмас, балки синовлар сонининг серияси жиҳатидан тенглашиб олади. Шундан сўнг АҚШ, эҳтимолки, синовларни абадий тўхтатиш тўғрисидаги шартномани имзолашга ҳар ҳолда рози бўлур деб умид қиламиз.

Бироқ, агар американиклар ядро қуроли синовларини тўхтатсалар ва биз ёппасига ва батамом қуролсизланиш ҳамда ядро қуролини йўқ қилиб ташлаш тўғрисида битим тузишга эришсак, ана шундагина ўз синовларимизни ўтказишга эҳтиёж қолмаган бўлур эди. Агар Америка ядро қуроли синовларини ўтказиш, бу қуролни тўплаш ва такомиллаштириш сиёсатини ўтказа берса, у ҳолда бу нарса бизни ҳам шундай қилишга мажбур этади, албатта. Бу масаладаги ҳақиқий аҳвол мана шундай.

М. Огден («Провиденс жорнэл» газетасининг масъул редактори). Жаноб Раис, делегациямизнинг Совет Иттифоқида илгари бўлган аъзолари совет магазинларида халқ истеъмол қиладиган моллар кўпайиб қолганлигини айтишди. Зотан, биз ҳаммамиз ҳам совет кишиларининг турмуши яхшироқ бўлиб қолганлигини, магазинларда моллар ҳақиқатан кўплигини кўрдик. Мен шуни айтишим кераки, биз ўзимиз бўлган шаҳарларнинг ҳаммасида магазинларга албатта кириб, одамларнинг нималарни сотиб олаётганликларини кўрдик ва магазинларда зарур молларнинг ҳаммаси борлигига қаноат ҳосил қилдик.

Шу муносабат билан менда иккита савол бор. Биринчиси, Совет Иттифоқи халқ истеъмол қиладиган молларни ишлаб чиқаришга кўпроқ маблағ ажратиш ниятидами?

Иккинчи савол — саноат маҳсулотларини ишлаб чиқариш, кенг истеъмол молларини ишлаб чиқариш ва озиқ-овқат маҳсулотларини ишлаб чиқариш жиҳатидан Америка Қўшма Штатларига етиб олиш соҳасида қўйилган вазифани назарда тутганда, сизнинг бундан буёнги мақсадларингиз қандай?

Н. С. Хрушчев. Биринчидан, холислигингиз учун Сизга ташаккур айтмоқчиман. Сиз бизнинг шаҳарларимиз, қишлоқларимизга бориб, магазинларни кўриб, бизда молларнинг борлигига ўзингиз қаноат ҳосил қилганлигингизни, халқимиз кенг истеъмол молларига бўлган ўз эҳтиёжларини илгаригига қараганда тўлароқ қондирадиган бўлиб қолганлигига ва бу соҳада биз тараққиётга эришганлигимизга ўзингиз қаноат ҳосил қилганлигингизни эшитиб хурсанд бўлдим. Ҳақиқатан ҳам шундай. Бу ҳақда Сиз ажнабий киши айтган гаплар мени айниқса қувонтирди.

Биздаги алоҳида иқлим шароитлари, шу сабабли инсонни таъминлаш, масалан, Америкадагига қараганда анча қимматга тушаётганлиги тўғрисида гапириб ўтмоқчиман. Бизнинг халқимизга қишлик иссиқ кийим ҳам, кузлик кийим ҳам, ёзлик енгил кийим ҳам керак. Сизларга иссиқ кийим анча кам керак бўлади. Биз уйларнинг деворларини ҳам АҚШ дагига қараганда анча қалинроқ қуришимиз керак. Уйларни иситишимиз учун бизга кўпроқ ёқилғи керак. Қишлоқ хўжалигида биз чорва молларни ярим йил оғилхоналарда боқишимиз керак. Мана шуларнинг ҳаммаси реал шароитлардир, бу шароитлар билан ҳисоблашмоқ керак.

Лекин шундай бўлса ҳам, биз сизларнинг иқлимингизда яшашга рози бўлмас эдик, албатта, чунки ўз иқлим шароитимизга одатланиб қолганмиз. Уруш вақтида бизнинг сибирлик кишиларимиз, масалан, Ғарбдаги урушда қатнашди, улар бутун Совет Иттифоқи орқали ўтди, лекин барибир Сибирга қайтиб боришди. Сибирликка баҳаво кенг жой керак, қаттиқ совуқ уни бардам қилади.

Лекин иқлимдаги мана шу тафовутлар ҳам уруш учун баҳона эмас, албатта ва ҳатто низога ҳам важ эмас.

Сиз халқ хўжалигини ривожлантириш планларимизни сўраяпсиз. Бизнинг вазифамиз шуки, халқимизнинг моддий ва маънавий талабларини тобора тўлиқ қондирмоқ учун экономикани ривожлантиришимиз керак. Металл ишлаб чиқараётган ҳамма мамлакатлар бу металлни ейиш учун эмас, балки металл ёрдами билан машиналар яратиш учун ишлаб чиқараётганликларини биладилар, бу машиналар озиқ-овқат маҳсулотларини, кийим-кечакларни ва халқ истеъмол қиладиган бошқа молларни ишлаб чиқаришни таъминлайди. Шу сабабли биз ишлаб чиқариш воситалари ишлаб чиқарадиган саноатни барпо қилмоқ учун пул ажратмоқдамиз.

Инсон, унинг эҳтиёжлари ва талаблари бизнинг диққат марказимизда турибди. Бу талабларни эса фақат саноатни ривожлантириш йўли билан қондириш мумкин. Агар, масалан, АҚШ саноатдан маҳрум бўлиб қолганида эди, у ибтидоий ҳолатга тушиб қолган бўлур эди. Сизлар ўзингизга овқат маҳсулотлари етиштирмоқ учун қўлингизга таёқ олиб, ерни тирмалашга мажбур бўлур эдингиз.

Бизни машиналарга ва ишлаб чиқаришга кўпроқ эътибор бериб, одамга камроқ эътибор бераётир, деб нотўғри айблашяпти. Бу нуқтаи назар нотўғри. Биз самолёт барпо қилаётганимизда биринчи навбатда одамни ўйлаймиз: агар самолёт бўлмаганида эди, одам пиёда юришга мажбур бўлур эди. Шуниси қизиқки, масалан, Узоқ Шарқда яшаб турган киши пиёда юрса, Москвага қанча вақтда етиб келар экан? Эҳтимол, уч йилдан кейин етиб келар, шунда ҳам бундай саёҳатнинг уддасидан ҳар бир киши ҳам чиқолмаган бўлур эди. **(Жонланиш, кулги).**

Инсоннинг талабларини қондирамиз деб биз саноатимизни ҳам ривожлантирмоқдамиз, ишлаб чиқариш воситаларини ҳам ривожлантирмоқдамиз.

Америкадаги ишлаб чиқариш тараққиётининг даражаси биз учун охирги чегара эмас. Капиталистик дунёда Америка Қўшма Штатлари энг юқори мавқеда турибди. Шу сабабли Америкага етиб олиш биз учун биринчи босқичдир. Лекин биз шу босқичда тўхтаб қолишни ўйламаймиз. Биз яна олға бораверамиз.

М. Огден. Жавобингиз учун Сизга катта раҳмат.

Л. Хиллс. Жаноб Раис, бизда яна кўп саволлар бор, лекин бизга вақт ажратганингиз учун Сиздан миннатдормиз.

Н. С. Хрушчев. Бир жаноб яна савол бермоқчи бўлганлигини кўриб турибман. Унга рухсат этинглар, тағин хафа бўлиб юрмасин.

Л. Хиллс. Шахсан мен яна икки соат ўтирсам-у, ҳамманинг ўз фикрини айтишига имкон берилса, бунга хурсанд бўлур эдим.

Н. С. Хрушчев. Ўз вақтида мени капиталистлар эксплуатация қилишган эди, журналистларнинг эксплуатация қилишига ҳам чидашга тайёрман. **(Жонланиш, кулги).**

Овозлар. Делегациямизнинг бошлиғи қаттиқ қўл одам. У «бас» деб айтдими, демак ҳақиқатан бас қилиш керак.

Н. С. Хрушчев. Раҳбарнинг қаттиқ қўл бўлгани яхши.

Агар сизлар шу билан тамом қилмоқчи бўлсангизлар, мен розиман, иш қилиб норозилик бўлмасин, яна Айовадан келган шеригингизнинг «колхозга юборишмади» дегани сингари гап-сўз бўлиб юрмасин. Шу журналист ҳам «Хрушчевга савол бермоқчи бўлган эдиму, лекин менга сўз беришмади» деб айтиши мумкин.

Сизлар бизнинг мамлакатимизга келганлигингиз учун мамнуният изҳор қилмоқчиман. Бу сафарингиз сизлар учун фойдали бўлади ва сизлар бизнинг мамлакатимизга келганлигингиздан мамнун бўласиз, деб ўйлайман.

Биз ялпи тинчликни мустаҳкамламоқ учун ҳамма мамлакатлар билан энг яхши муносабатларда бўлишни, капиталистик дунёнинг энг кучли давлати бўлган Америка Қўшма Штатлари билан жуда яхши муносабатларда бўлишни ҳақиқатан истар эдик.

Бирор кичикроқ давлатнинг бирор бефаҳм давлат арбоби қутуриб қолса, бу қутуриш ўша қутурган кишининг ўзидан бошқа ҳеч кимга зарар етказмайди. Аммо Америка Қўшма Штатлари ва Совет Иттифоқи сингари давлатларнинг раҳбарлари бефаҳмлик билан иш қиладиган бўлса, у ҳолда бу нарса мамлакатларимизнинг халқлари учунгина эмас, шу билан бирга бутун дунё халқлари учун ҳам офат бўлур эди. Биз буни яхши тушунамиз. Жуда кўп нарса давлатларимиз ўртасидаги ҳамжиҳатликка боғлиқ. Ер юзидаги тинчликсевар соф виждонли кишиларнинг ҳаммаси Совет Иттифоқи билан Америка Қўшма Штатларининг дўст бўлиб тинчликда яшашини истайди.

Биз ҳам мамлакатларимиз ўртасидаги муносабатларни одамларнинг манфаатларини кўзлаб ҳамжиҳатлик ва ҳамкорликни ривожлантиришга халақит бераётган тўсиқлардан тозаламоқ учун ҳамма чораларни кўрмоқдамиз.

Америка халқининг эришган муваффақиятларига юксак баҳо бермоқдамиз. Совет кишилари Америка халқи билан дўстликни мустаҳкамлашни истайдилар. Мамлакатларимиз ўртасида яхши қўшничилик муносабатларини ривожлантиришда кўп нарса матбуотга, сиз журналистларга, ноширларга боғлиқ.

Сизларга муваффақиятлар тилашни ва сизларнинг қаламингиз ҳамиша яхшиликка, тинчликка ва халқлар дўстлигига хизмат қилсин деб умид билдиришни истар эдим.

Давлатларнинг социал-сиёсий тузуми масаласи ҳар бир халқнинг ўз ишидир. Бошқа давлатларнинг ички ишларига аралашиш ярамайди. Ҳар бир халқ ўз турмушини қандай хоҳласа, шундай қилиб қуриши, сабрли бўлиши ва бошқа халқларни ҳурматлаши лозим. Ана шунда тинчликни ҳамда давлатлар ва халқлар ўртасида ҳамкорликни таъминлаш мумкин.

Совет халқининг, Совет ҳукуматининг ва шахсан менинг яхши истакларимни Америка халқига топширишингизни сизлардан илтимос қиламан. Совет кишилари америка халқи билан дўст бўлиб, тинчликда яшашни истайдилар, тинчликни таъминлашга қаратилган ишларда АҚШ ҳукумати билан ҳамкорлик қилишни истайдилар деб бориб айтинглар. Менинг истакларим мана шу.

Овозлар. Катта раҳмат.

(**«Правда»**, 1962 йил 18 июль).

Н. С. ХРУШЧЕВНИНГ Мурманскда бўлиши

МУРМАНСК, 18 июль. (ТАСС). КПСС Марказий Комитетининг Биринчи секретари, СССР Министрлар Советининг Раиси ўртоқ Н. С. Хрушчев бугун бу ерга — мамлакатнинг энг йирик портига келди.

Н. С. Хрушчев куннинг биринчи ярмида шаҳар бўйлаб сайр қилди, янги уй-жой ва маданий-маиший қурилиш билан танишди. Кейинги беш йил мобайнида бу ерда 400 минг квадрат метрдан ортиқ уй-жой қурилди, мингларча оилалар янги уйларга кўчиб киришди.

Сўнгра Н. С. Хрушчев балиқ портига йўл олади. Совет Иттифоқида овланаётган балиқнинг бешдан бир қисмидан кўпрогини Мурманск балиқчилари овламоқдалар. Никита Сергеевич «Котлас» траулерида бўлди. У, кема билан ва экипажнинг иши билан танишар экан, балиқни дастлабки ишлашнинг сермеҳнат процессларини механизациялашни такомиллаштириш, кема механизмларини бошқаришга автоматикани кенгроқ жорий этиш зарурлигини уқтириб ўтди.

Балиқ комбинатида Н. С. Хрушчев бир қанча цехларни кўздан кечирди. Бу ерда у ишлаб чиқариш билан танишди, ишчилар билан суҳбатлашди, уларнинг меҳнат, маиший шароитлари билан, бўш вақтларини қандай ўтказаётганликлари билан қизиқди.

Балиқ портининг раҳбарлари Совет ҳукуматининг бошлиғига балиқни қайта ишлайдиган ва тайёр маҳсулотни қирғоққа етказиб берадиган сузувчи фабрика — «Печенга» кемасини кўрсатишди. Бир неча кундан кейин бу сузувчи база Шимолий Атлантикага йўл олади. Унинг экипажи етти йилликнинг тўртинчи йили планини муддатидан илгари бажариш учун курашмоқда.

Н. С. Хрушчев авария-қутқарув кемаси — «Стерегущий»да Кола қўрфази бўйлаб саёҳат қилди. Бу ерда узоқ сафардан қайтган балиқ овлаш кемалари турар эди. Н. С. Хрушчев янги балиқ порти қурилишини кўздан кечирди.

Мурманскнинг ўн мингларча меҳнаткашлари шаҳар кўчаларида ва кемаларда ўртоқ Н. С. Хрушчевни қизғин табрикладилар.

Тушдан кейин Н. С. Хрушчев Мурманск области балиқ саноати ходимларининг кенгашида иштирок этди. Кенгашда балиқчилар, порт ишчилари, балиқ тозаловчилар, балиқ саноатининг бошқа мутахассислари, шунингдек Латвия, Литва, Эстония, Карелия ҳамда Архангельск ва Калининград областларидаги балиқ овлаш ва балиқ ишлаш корхоналарининг вакиллари қатнашдилар.

КПСС Мурманск область комитетининг биринчи секретари Г. Я. Денисов кенгашни очиб айтдики, КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Советининг «Балиқ овлашни ва балиқ маҳсулотлари ишлаб чиқаришни кўпайтириш тадбирлари тўғрисида»ги қарорида белгиланган вазифани — 1965 йилда балиқ овлашни мамлакат бўйича 50 миллион центнерга етказиш вазифасини бажаришда Мурманск областининг балиқчилари катта роль ўйнайдилар.

Улар бу йилги планни муддатидан илгари бажариш мажбуриятини олдилар. Йилнинг биринчи ярмида пландан ташқари 264 минг центнер балиқ овланди. Мамлакат қўшимча равишда 250 минг центнер балиқ маҳсулоти олди. Унинг сифати ўтган йилдагидан анча юқоридир.

Аҳоли ўртасида кўп талаб қилинмаётган ўта тузланган балиқ ишлаб чиқаришни камайтириш ҳисобига кам тузланган маҳсулотлар ишлаб чиқариш анча кўпайди. Мурманск области бераётган музлаган балиқ Каспий ва Қора денгиз ҳавзасини қўшиб ҳисоблаганда анча кўпроқ, бутун Болтиқ бўйидагига қараганда ҳам кўпроқдир.

Г. Я. Денисов шу билан бирга, область балиқ саноатида ҳали кўпгина камчиликлар ва нуқсонлар борлигини айтади: механизация даражаси паст, балиқ ишлаш технологияси қониқарли эмас.

Кенгашда сўзга чиққан «Курейка» траулерининг капитани В. К. Лисенко бу кеманинг экипажи овланган балиқнинг 80 процентдан кўпрогини янги ҳолда етказиб бераётганлигини айтади. Ҳозир бу траулердан бошқа кемаларнинг денгизчилари ўрнак олмоқдалар. Энг муҳим вазифа, деди ўртоқ Лисенко, мумкин қадар кўпроқ балиқ овлаш ва ҳар бир центнер балиқдан кўпроқ яхши сифатли озиқ-овқат маҳсулоти етказиб беришдан иборатдир. Бизнинг фикримизча, бу вазифани янги ва совутиб қўйилган балиқни портга етказиб беришни кескин кўпайтириш йўли билангина бажариш мумкин. Бунинг учун бизнинг траулеримиз рейс вақтини ва рейслар ўртасида портда туриб қолиш вақтини қисқартирмоқда, бу билан янги балиқ тайёрлаш муддатини узайтирмоқда. Йиллик план 12.500 центнер миқдорида белгилангани ҳолда, экипаж 1 июлгача мамлакатга 10 минг центнердан кўпроқ балиқ берди, совутилган балиқ ҳиссаси эса пландаги 44 процент ўрнига деярли 90 процентни ташкил қилди.

Нотиқ Мурманск балиқ овлаш флотида вужудга келган социалистик мусобақанинг янги формаси— балиқ овлаш кемаларининг жуфт-жуфт бўлиб ва группа бўлиб мусобақа қилаётганлиги ҳақида гапириб берди. Мусобақадош кемаларнинг капитанлари, механиклари ва бошқа мутахассислари ўз ишлари ҳақида бир-бирларига ҳар куни радио орқали хабар бериб турадилар, ўзаро ёрдам кўрсатиб турадилар. Мусобақалашаётган ҳар иккала кема манфаат кўрмоқда.

Мурманск трал флоти бошлиғининг маҳсулотни қайта ишлаш бўйича ўринбосари О. П. Кротова шу вақтгача жуда кўп балиқ тузланаётганлигини айтди. У, балиқни тозалаш пайтида чиқадиган чиқитлардан кенгроқ фойдаланиш зарурлигини кўрсатди. Янги балиқни металл яшикларга таҳлашни каттароқ миқёсда қўлланиш керак, бу эса балиқни юқори сорт билан топшириш имкониятини беради.

Траулер капитани А. И. Мороз сельд балиғи овлаш флотининг муваффақиятлари ҳақида гапириб берди. Денгизчилар йилнинг биринчи ярми планини 126 процент бажардилар. Масалан, чала тузланган сельдни кўпроқ ташиб кетишга эришилганида эди, муваффақиятлар бундан ҳам кўпроқ бўлур эди, лекин бунинг учун сузувчи базалар етишмаётир.

Сўнгра, сўзга чиққан «Тула» траулерининг капитани А. П. Шильников (Архангельск), экспедицион ов базасининг бошлиғи В. Г. Гребениченко (Литва ССР) ва бошқалар партия ва ҳукуматнинг балиқчилар тўғрисида катта ғамхўрлик қилаётганликлари ҳақида гапирдилар, балиқ овлаш ва балиқ маҳсулотлари ишлаб чиқаришни кўпайтириш топшириғи бажарилади, деб ишонч билдирдилар.

Кенгаш ишида СССР Министрлар Советининг Балиқ хўжалиги бўйича давлат комитети раиси А. А. Ишков иштирок этди.

Тўпланганлар томонидан самимий кутиб олинган ўртоқ Н. С. Хрушчев кенгаш охирида нутқ сўзлади.

МУРМАНСК МЕҲНАТКАШЛАРИНИНГ МИТИНГИ

МУРМАНСК, 18 июль. (ТАСС). Бугун кечқурун Мурманск меҳнаткашларидан 20 мингдан кўпроқ киши байрамлардагидек безатилган стадионнинг минбарларини лиқ тўлдирдилар. Бу ерда умумшаҳар митинги бўлиб ўтди. Заполярье аҳолиси КПСС Марказий Комитетининг Биринчи секретари, СССР Министрлар Советининг Раиси ўртоқ Н. С. Хрушчевни қизғин, узоқ давом этган қарсаклар билан кутиб олдилар. Митингни шаҳар партия комитетининг биринчи секретари В. П. Родин очди.

«Минусинск» таянч-намуна балиқ овлаш траулерининг капитани В. Видинеев минбарга чиқади. У бундай деди:

— Бизнинг ҳавзамиз — мамлакатда энг йирик ҳавзадир. Балиқ маҳсулотларининг мўл-кўллигини яратиш кўп жиҳатдан бизнинг ишимизга боғлиқ. Биз буни яхши тушунамиз. Етти йилликнинг тўртинчи йилида флотимиз балиқчилари оширилган социалистик мажбурият олдилар ва бу мажбуриятни муваффақиятли бажармоқдалар. Коммунистик меҳнат мусобақаси кун сайин кенгаймоқда. Бу мусобақада ҳозир 35 мингга яқин киши қатнашмоқда. 18 кема, ўнларча вахта, бригада, участка ва сменаларнинг коллективлари коммунистик меҳнат коллективи номини олишга сазовор бўлдилар. Бизнинг траулеримиз экипажи ҳам ана шу юксак ном учун курашмоқда. Кема денгизчилари рейс топшириқларини муттасил ошириб бажармоқдалар. Биз йиллик планни 20 августгача бажарамиз, йил охиригача эса экипажга коммунистик меҳнат коллективи деган шарафли ном берилишига эришамиз.

Балиқ комбинатидаги биринчи совутиш заводининг ишчиси коммунистик меҳнат зарбдори Анна Табаринага сўз берилади.

Мурманск балиқ комбинатининг ёшлари балиқ овловчилар билан мустаҳкам дўстликда яшамоқдалар, — дейди у. Ёш балиқчилар ва балиқ ишловчилар Ленин комсомолининг XIV съезди шарафига мамлакат аҳолиси учун пландан ташқари бир эшелон балиқ юбордилар. Партия ва ҳукуматнинг балиқ овлашни кўпайтириш ҳақидаги қарорига жавобан бизнинг коллективимиз пландан ташқари 225 минг центнер маҳсулот бериш мажбуриятини олди. Биз ўз ваъдамизни шараф билан бажарамиз. Шаҳар ёшлари жонажон Ленин партиясини ишонтириб айтадиларки, улар КПСС XXII съезди қўйган вазифаларни муваффақиятли бажариш учун куч ва ғайратларини аямайдилар.

Митингда, шунингдек КПСС Мурманск область комитетининг биринчи секретари Г. Я. Денисов, Мурманск кемасозлик заводининг мастери П. И. Попутников, СССР Фанлар академияси Кольск филиалининг ходими геология-минералогия фанлари доктори М. С. Точилин нутқ сўзладилар.

Митингда гулдурос қарсаклар билан кутиб олинган Н. С. Хрушчев эркин нутқ сўзлади.

Н. С. Хрушчев КПСС Марказий Комитети ва Совет ҳукумати номидан Мурманск шаҳри ва области меҳнаткашларини табриклади, уларга меҳнат соҳасида янги муваффақиятлар тилади. Ўртоқ Н. С. Хрушчев балиқ овлашни кўпайтириш мамлакат озиқ-овқат ресурсларини кўпайтириш учун, совет халқи фаровонлигини ошириш учун катта аҳамиятга эга эканлигини кўрсатиб ўтди.

Москва конгресси халқларга тинчлик йўлини кўрсатиб берди

Ўзбекистон меҳнаткашларининг чет эл тинчлик тарафдорлари билан учрашувлари

Ёппасига қуролсизланиш ва тинчлик учун курашга бағишланган Жаҳон конгресси ишида иштирок этган Эквадор жамоат арбобларининг делегацияси бир неча кундан бери Ўзбекистон меҳнаткашларининг ҳаёти, уларнинг тинч ижодий меҳнат соҳасидаги муваффақиятлари билан танишмоқда. Машҳур ёзувчи Бенхамин Каррион бошчилик қилаётган делегация аъзолари «Ташсельмаш» заводининг ишчилари ва инженерлари билан, Янгийўл районидаги Ленин номли колхоз аъзолари билан учрашдилар. Тошкентнинг маданият муассасаларида бўлдилар.

Республика меҳнаткашлари Эквадор халқи вакилларини табриклаб, Москва тинчлик форумининг қарорларини қизғин қувватламоқдалар. 18 июль кечқурун Тошкентдаги Тельман номли маданият ва истироҳат паркида тинчлик ва халқлар ўртасидаги дўстлик ҳақидаги сўзлар алоҳида куч билан янгради.

* * *

Ёппасига қуролсизланиш ва тинчлик учун курашга бағишланган Жаҳон конгресси ишида қатнашган Непал жамоат арбобларининг делегацияси Тошкентга келди. Делегацияга Катманду шаҳрининг мэри Ганеш Ман Шрестха бошчилик қилмоқда.

* * *

19 июлда Тошкент меҳнаткашларининг вакиллари Сомалининг кўзга кўринган жамоат арбоби, Сомали ёшлари иттифоқи хотин-қизлар ташкилотининг бош секретари Аша Хассан Диршени самимий кутиб олдилар. Аша Хассан Дирше ёппасига қуролсизланиш ва тинчлик учун курашга бағишланган Жаҳон конгресси ишида иштирок этди.

(ЎзТАГ).

Пойтахтимиз бинокорлари деярли ҳар кун янги-янги уй-жойларни қўлдан чиқармоқдалар. Фотомухбиримиз А. Абалян олган бу суратда Тошкентнинг Шимолий Олмазор массивида қад кўтарган янги турар-жой бинолари акс этган.

МУСОБАҚАДОШ ДЎСТЛАР ҲУЗУРИГА

Тошкент корхоналаридаги рационализатор ва ихтирочиларнинг катта группаси ўхшаш корхоналардаги новаторлар билан тажриба алмашиш мақсадида Москва, Ленинград, Киев ва Риганинг етакчи корхоналарига жўнаб кетди. Йил охиригача бир неча ана шундай группалар қардош республикаларнинг машинасозларига, тўқимачиларига, тикувчиларига ва пойафзалчиларига меҳмон бўлиб боради.

Ўзбекистонлик мусобақадош дўстларнинг ютуқлари билан танишмоқ учун Тожикистон, Туркманистон, Қирғизистон ва бошқа республикаларнинг рационализаторлари ва ихтирочилари жавоб визити билан келадилар.

Доимий учрашувлар, тажриба алмашиш Ўзбекистон саноатининг турли тармоқларидаги новаторларга кўпгина қимматли ва илғор методларни ўз корхоналарида жорий қилишга ёрдам берди. Бу тадбир республика рационализаторлари ва ихтирочиларига кейинги икки — уч йил ичида етти йиллик фондига қўшимча суратда бир неча юз минг сўм маблағ қўшиш имконини берди. (ЎзТАГ).

Тошкент янгиликлари

ТУРКИЯ УЧУН МЕДИКАМЕНТЛАР

Тошкент химия-фармацевтика заводининг маркаси бўлган дори-дармонлар Осиё, Африка ва Европа мамлакатларида машҳурдир. Бу дори-дармонлардан Корея Халқ Демократик Республикасида, Эрон, Югославия ва Бирлашган Араб Республикаси, Болгария ҳамда Камбоджада фойдаланишади.

Корхонанинг яна бир заказчиси пайдо бўлди. Бу Туркиядир. Бу мамлакат медицина муассасалари ўзбек фармацевтларининг маҳсулотини сотиб олиш истагини билдирдилар. Туркияга медикаментларнинг дастлабки партияси жўнатилди. (ЎзТАГ).

КОМБИНАТДАН ФИРМАГА

Республикада биринчи нон-кондитер комбинати Ўзбекистон пойтахтида ташкил қилинди. Бу комбинат 3-та нон заводи ва кондитер корхоналарини бирлаштирди. Бундай бирлашманинг вужудга келиши чиқарилаётган маҳсулотлар сифатини анча яхшилаш ва унинг ассортиментини кенгайтириш имконини беради. Бундан ташқари маъмурий-бошқарув аппарати кескин қисқартирилади, барча техника, ишлаб чиқариш майдонлари ва хомашёдан фойдаланиш бир жойдан амалга оширилади.

Нон-кондитер комбинати республикада янги типдаги корхоналар — совет фирмалари ташкил қилиш йўлидаги дастлабки қадамдир. Улар енгил ва озиқ-овқат саноатида вужудга кела бошлади. Биринчи ўзбек фирмаси маркаси бўлган маҳсулотларни харидорлар шу йилнинг ўзида баҳолашлари мумкин.

Бундай фирмалар, шунингдек пойафзал, мебель, консерва ва саноатнинг бошқа тармоқларида ҳам ташкил қилинади.

(ЎзТАГ).

Қисқа сатрларда

✦ **Тошкент.** Театральная кўчасида янги гастроном битказилиб ишга туширилди. Аҳоли бу гастрономдан зарур бўлган озиқ-овқат маҳсулотлари сотиб олаётир.

М. Ғаффоров.

✦ **Чиноз.** «Москва» колхози правлениеси «ТУ-600» маркали янги радиоузел сотиб олди. Илгариги радиоузел 60 колхозчи хонадонига хизмат қилса, ҳозиргиси 600 хонадонга хизмат қилаётир.

М. Пейсенов.

✦ **Комсомол.** Хрушчев номли колхозда колхозлараро қурилиш бригадаси шу кунгача 10 хўжаликка янги турар-жой биноси қуриб берди. Йил охиригача яна 5 та янги уй қуриб колхозчилар ихтиёрига топширилади.

Т. Солиев.

✦ **Оққўрғон.** «Оққўрғон» пахтачилик совхозининг касаба союз ташкилоти совхоз ишчи ва хизматчиларининг болалари учун пионер лагери ташкил қилди. Бу лагерда ҳар сменада 180 бола дам олиб, ҳордиқ чиқаради.

Т. Орипов.

✦ **Сирдарё.** Велико-Алексеевск посёлкасида янги озиқ-овқат магазини битказилиб фойдаланишга топширилди.

Ю. Абдуалимов.

✦ **Чирчиқ.** 160-қурилиш трестига қарашли 225-УНР бинокорлари Чимён санаторийсида янги корпусни муддатидан уч ой олдин қуриб фойдаланишга топширдилар. Бу билан санаторийдаги ўринлар сони икки ярим баравар ортди.

В. Талгаров.

БИЗ ТИНЧЛИК ИСТАЙМИЗ

Биз Совет Шарқида, гуллар элида
Шод-хуррам яшаймиз ,бахтлимиз, озод.
Ҳаёт завқи қайнар инсон дилида,
Шаҳарлар, қишлоқлар ям-яшил, обод.

Ҳар бир хонадонда ҳаёт чироғи,
Гўдаклар кулгуси, рисқу-рўзимиз.
Дўстларга очиқдир дўстлик қучоғи,
Меҳнатдан ҳалолдир ошу-тузимиз.

Меҳнат, ижодимиз бизга берди бахт,
Бугуни, эртаси фаровон халқмиз.
Ҳамиша байроқдор Москва—пойтахт,
Тинчлик иши билан жаҳонда ҳақмиз.

Уруш нималигин кўрдик, ёв — малъун —
Ватан тупроғига кирган чоғида.
Хотирадан чиқмас қирғин бўлган кун,
Қузғунлар кезгани ҳаёт боғида..

Ёвуз ниятлилар нафратлар сизга,
Яна уруш ўтин ёқмоқ истайсиз.
Дунёни урушга яна қистайсиз,
Аммо халқлар учмас найрангингизга.

Биз тинчлик истаймиз, қўрққандан эмас,
Инсоний андиша қалбимизда бор.
Бизни чин инсонлар урушқоқ демас,
Тинчлик, тотувликдан топдик эътибор.

Юсуфжон ҲАМДАМ.

Чет элларда нима гап

ЖЕНЕВАДАГИ ҚУРОЛСИЗЛАНИШ МУЗОКАРАЛАРИДА

ЖЕНЕВА, 17 июль. ТАСС махсус мухбири **Я. Мазор** хабар беради:

Ёппасига ва батамом қуролсизланиш шартномасини тузиш тўғрисидаги кечиктириб бўлмайдиган проблемага нисбатан икки хил йўл тутилаётганлиги — социалистик мамлакатлар бу вазифани мумкин қадар тезроқ ҳал қилишга интилаётганликлари ва Ғарб давлатлари мунозаранинг охири кўринмайдиган гап бозорига айлантириб юборишга интилаётганликлари 18 давлат комитетининг бугунги ялпи мажлисида айниқса яққол кўринди.

Бу нарса, аввало, кенгаш ишининг бундан буёнги тартиби масаласи муҳокама қилинаётганида аён бўлиб қолди. Румыния ва Чехословакия делегациялари кенгашга тақдим этилган ҳар иккала лойиҳани, яъни ёппасига ва батамом қуролсизланиш тўғрисидаги шартноманинг совет лойиҳасини ҳамда Американинг «шартноманинг асосий қоидалари схемасини» модда-ма-модда муҳокама қилишни давом эттириш зарурлигини айтдилар. Бироқ, Англия вакили Д. Годбер шартнома лойиҳалари устида мунозара олиб бормасдан, балки қуролсизланишнинг айрим техникавий проблемалари устида музокаралар олиб боришни таклиф қилди. У, ҳатто шундай проблемаларнинг рўйхатини тақдим этди.

Румыния ва Чехословакия вакиллари Ғарб давлатларининг процедура масалаларидаги найрангларини ва бу найрангларнинг ҳақиқий сабабларини очиб ташладилар.

Ядро синовларини тўхтатиш масаласи бугунги мунозарада анча ўрин олди. Ҳиндистон вакили А. Лал, бу вазифани ҳал қилиш учун АҚШ ва СССР зиммасида турган масъулиятни кўрсатиб, бу проблемани комитетда қатнашаётган бетараф 8 мамлакат таклифи асосида муҳокама қилишдан бўйин товламоқ учун АҚШ ишлатаётган найранг ва ҳийлаларни фош қилиб ташлашга алоҳида эътибор берди. Шу билан бирга, Ҳиндистон вакили бетараф мамлакатларнинг бу таклифини асос қилиб олишга фақат СССРгина эмас, шу билан бирга АҚШ ҳам рози бўлди, деган гапни айтди.

АҚШ вакили А. Дин ўзининг узундан-узоқ ва чалкаш нутқида АҚШ позициясини оқлашга уринди, лекин, АҚШ, биринчидан, 1961 йил 18 апрелдаёқ киритган ўзининг эски таклифларидан воз кечгани йўқ, деб ва, иккинчидан, 8 бетараф мамлакатнинг таклифини АҚШ ядро синовларини тўхтатиш проблемасини ҳал қилиш учун бўлган асосларнинг фақат биттаси деб ҳисоблайди, деб очиқдан-очиқ эътироф қилди.

СССР делегациясининг бошлиғи В. А. Зорин 8 мамлакат таклифига нисбатан Ғарб давлатларининг ҳақиқий муносабати тўғрисида ҳеч қандай англашмовчилик бўлмасин, деб АҚШ делегатининг эътироф қилиб айтган шу гапига комитетнинг эътиборини жалб қилди. Бугунги мажлисдаги мунозара ядро синовларини тўхтатиш тўғрисидаги энг ўткир масалада АҚШнинг тескари йўл тутаётганлигини яна бир марта очиқ кўрсатди.

Диққат марказида

БРЮССЕЛЬ, 17 июль. (ТАСС). Бельгиядаги ҳамма газеталар Н. С. Хрушчевнинг бир группа американлик журналистлар билан қилган суҳбати тўғрисидаги хабарни босиб чиқарди.

Н. С. Хрушчевнинг ҳозирги вақтда Совет Иттифоқида ракетага қарши воситалардан биронтаси ҳам уриб тушира олмайдиган ва ҳар қандай мўлжалга жуда аниқ бориб тегиши мумкин бўлган глобал ракеталар бор, деб айтган сўзларини газеталар алоҳида кўрсатиб ўтмоқдалар.

Н. С. Хрушчев, агар Қўшма Штатлар ўз синовларини тўхтатса ҳамда ёппасига ва батамом қуролсизланиш ва ядро қуролини йўқ қилиб ташлаш тўғрисида битимга келинса, Совет ҳукумати ядро қуроли синовларини ўтказмасликка тайёр, деб айтган гапларини ҳам газеталар уқтириб ўтмоқдалар.

СССР элчиси АҚШ президенти Кеннеди билан учрашди

ВАШИНГТОН, 18 июль. (ТАСС). СССРнинг АҚШ даги элчиси А. Ф. Добринин президент Ж. Кеннедининг таклифига мувофиқ, кеча Оқ уйда унинг ҳузурида бўлди ва у билан суҳбатлашди. Учрашувдан кейин Оқ уйнинг матбуот секретари П. Селинжер президентнинг А. Ф. Добринин билан суҳбатда Берлиндаги аҳвол, қуролсизланиш ва Лаос ҳақидаги масалаларни муҳокама қилганлигини мухбирларга айтди.

„Жэньминь жибао" газетаси саҳифаларида

ПЕКИН, 18 июль. (ТАСС). Бугун «Жэньминь жибао» газетаси Ёппасига қуролсизланиш ва тинчлик учун курашга бағишланган жаҳон конгрессининг дунё халқларига Мурожаати тўла текстини эълон қилди.

Америка газеталарининг биринчи саҳифаларида

ВАШИНГТОН, 17 июль. (ТАСС). СССР Министрлар Совети Раиси Н. С. Хрушчевнинг бир группа американлик журналистлар билан қилган суҳбати Америка пойтахтида чиқадиган бирдан-бир эрталабки газета — «Вашингтон пост энд Таймс геральд» газетасининг бугунги сонида асосий ўринни олди. Газета шу суҳбатнинг Америка журналистлари делегациясининг аъзоси Роберт Эстабрук ёзиб берган батафсил баёнини биринчи саҳифада босиб чиқарди. Шу билан бир вақтда суҳбатнинг қисқартирилган тексти ҳам эълон қилинди.

Нью-Йоркдаги эрталабки газеталар ҳам Москвадаги ўз мухбирларининг Н. С. Хрушчевнинг Америка журналистлари билан қилган суҳбати тўғрисидаги мақолаларини босиб чиқардилар. Газеталар шу мақолаларида Совет ҳукумати бошлиғининг мазкур суҳбатида, СССРнинг ракетага қарши воситалардан биронтаси ҳам уриб тушира олмайдиган ва космосдаги пашшани ҳам уриб ўлдира оладиган глобал ракеталари бор, деб айтган гапини айниқса бўрттириб бермоқдалар. «Вашингтон пост энд Таймс геральд» газетаси Н. С. Хрушчевнинг Германия проблемасини тинч йўл билан ҳал қилиш тўғрисида айтган гапларини ҳам алоҳида кўрсатиб ўтмоқда.

АВСТРИЯ КОМПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИНИНГ БАЁНОТИ

ВЕНА, 17 июль. (ТАСС). «Фолькштимме» газетаси бугунги сонида Австриядаги ҳукуматга қарашли икки партиянинг миллий кенгашни муддатидан олдин тарқатиб юбориш ва янги парламент сайловларини 18 ноябрга тайинлаш тўғрисидаги қарори ҳақида Австрия Коммунистик партияси Марказий Комитетининг баёнотини босиб чиқарди.

Баёнотда таъкидлаб ўтилади: 1959 йил май ойида сайланган парламент ҳар иккала ҳукумат партияси томонидан сайлов олди программаларида илгари сурилган ўз вазифаларини бажармади. Бу партиялар халқ учун ва мамлакатнинг экономикаси учун муҳим бўлган масалаларни ҳал этишдан бўйин товлашга интилмоқдалар. Австрия Коммунистик партияси Австрия социалистик партиясининг ва Австрия халқ партиясининг бундай ҳаракатларига қарши норозилик билдиради ва бу партиялар меҳнаткаш аҳолининг манфаатларига бевосита таааллуқли бўлган энг муҳим масалаларни яқин орада ҳал этсинлар, деб талаб қилади.

Баёнотда бундай дейилади: Австрия Коммунистик партияси ҳукумат ва парламентнинг қимматчилик авж олишига йўл қўймаслик чораларини кўришларини, кам иш ҳақи олаётган ишчилар ва хизматчилар айрим категорияларининг иш ҳақини оширишни таъминлашларини, шунингдек пенсионерларнинг нафақаларини оширишларини ва врачлар палатаси билан касалхона кассаси ўртасида меҳнаткашларнинг манфаатларини эътиборга оладиган шартнома тузилишига эришишларини талаб этади.

Австрия Коммунистик партияси барча меҳнаткашларни ана шу талабларни қўллаб-қувватлашга чақиради.

Редактор М. ҚОРИЕВ.

Прогрессив адабиёт ва санъат аҳллари тинчликни сақлаш ишига ўзларининг муносиб ҳиссаларини қўшмоқдалар. Яқиндагина Москвада ўз ишини тамомлаган жаҳон халқларининг қуролсизланиш масаласига бағишланган конгресси чақириқларига идеология фронтининг ходимлари ўз ижодлари билан жавоб бермоқдалар. Шу муносабат билан Тошкентда умумий қуролсизланиш ва тинчлик шиори остида кино ҳафталик бошланди. Биз қуйида кино ҳафталик репертуарига кирган, урушга лаънатлар ўқиб, серқуёш кунларни, бахтли болаликни, тинч ҳаётни улуғловчи «Қуёш ҳамроҳи» фильмига тақриз босамиз.

Кейинги йилларда болалар ҳаётининг қизиқарли лавҳаларини эҳтирос билан ҳикоя қилувчи бир қатор яхши-яхши фильмлар яратилмоқда.

Дунёга машҳур бўлиб кетган «Серёжа» фильмини эсланг. Унда болапарварлик, оилани мустаҳкамлаш, давлат ишига садоқат ғоялари 5-6 яшар бола тасаввурида ниҳоятда зўр маҳорат билан гавдалантирилган. Яқиндагина экранга чиққан «Алёнка» бадиий фильмида эса қўриқларни ўзлаштириб, янги ерларда ўтроқ бўлиб қолган ажойиб кишиларимиз ҳаёти бошланғич мактабга энди қадам қўйган қиз тилидан ҳикоя қилинади.

Шу кунларда экранларимизда намойиш қилинаётган «Қуёш ҳамроҳи» бадиий фильмида ҳам шу кунги ижтимоий ҳаётимизнинг олижаноб нуқталарини улуғлашда, қоронғу томонларини қоралашда яна маъсум гўдак — 5 яшар боланинг кўзи, фикри, тасаввури асосий восита бўлади.

Шуниси характерлики, бу уччала фильмдаги умумий ўхшаш, муштарак нуқталар уларнинг индивидуал ижодий фазилатларига, ўзига хос эстетик услубларига монелик қилмайди, артистлар ижросидан тортиб, сценаристнинг адабий стилию, режиссёр, талқинигача тамомила оригинал, бири-бирини қайтармайдиган тарзда янги-янги асар сифатида бунёдга келган. Бу уччала фильмда ҳар сафар янги-янги санъаткорларнинг номлари, ўз эстетик стили дунёсига эга бўлган кучли режиссёрлар майдонга чиқмоқда.

— «Молдава-фильм» киностудиясининг янги маҳсулоти «Қуёш ҳамроҳи»ни постановка қилган талантли режиссёр М. Калик «Атаман Кадр», «Алла» бадиий фильмларини яратиб танилган бўлса, у янги асари билан ижодий юксалишнинг янги поғонасига кўтарилди деса бўлади.

Янги фильм ўз формасининг ихчамлиги, ҳар бири мустақил бир ғояни ифодаловчи бир қатор ҳаётий лавҳаларни бир сюжет ипига маржондек тизилганлиги, энг муҳими бу эпизодлар кичик қаҳрамон образи мантиқи доирасидан асло четга чиқмай ҳал қилинганлиги билан ажралиб туради. Бунда кинодраматург В. Гажиу билан ҳамкорликда ишлаб, бақувват сценарий яратган М. Калик бутун воқеалар занжирини боланинг бир кунлик саргузашти доирасига сиғдира олган.

Фильм кичик қаҳрамонининг иссиқ истараси, қуёш ёғдулари ранг-го-ранг нурларининг ҳарорати, турли кишиларнинг қайтарилмас характери, авторлар ғоясининг бевосита бадиий лавҳаларда эстетик дид билан ифода қилиши билан тамошабин меҳрини уйғотади, уни қуёшга ҳамроҳ бўламан деган бола кетидан эргаштиради, бола ёқтирган нарсаларга муҳаббат, яхши кишиларга ҳурмат ва аксинча унинг жаҳлини чиқарган ғашини келтирган айрим бюрократ, расмиятчи шахсларга нисбатан нафрат ҳисларини қўзғайди.

Бу жиҳатдан фильмдаги асосий эпизодларнинг ниҳоятда содда, бадиий бўёқларда талқин қилиниши муҳим роль ўйнаган.

Дастлабки кадрларданоқ кўп қаватли бинонинг томида ўйнаб юрган уч-тўрт боланинг қилиқлари, гап-сўзларининг ҳаққонийлиги, беғуборлиги, уларнинг соддадилликлари тамошабиндаги яхши ҳисларни қитиқлайди. Мана улардан бири: «Мен сизларга яшил қуёшни кўрсатаман» дейди. Ҳақиқатан ҳам у яшириб қўйган жойидан кўк, қизил, сариқ, яшил шиша парчаларини олиб ўртоқларига улашади. Биз ҳам Кишинев кўчаларидаги жўшқин ҳаётни турли рангларда кузатамиз. (Бу усул оператор Вадим Дербеневга операторлик санъатининг ажойиб жиҳатларини намойиш қилиш учун кенг имконият берган).

Ғилдирагини ғилдиратиб, қуёшга етаман, яна қайтиб шу жойга келиб қоламан деб кетаётган бола йўлда бир неча воқеаларга дуч келади, ҳаётнинг турли лавҳаларини кузатиб, кўп нарса ўрганиб, яхши ёмонни фарқ қилиб, гоҳ қувониб, гоҳ ғазабланиб, ҳамон қуёшга эргашиб, уни излаб боради...

Мана у ўзига ўхшаш яхшигина бир ўртоқ топиб олиб, айланма деворда мотоциклини учираётган аттракциончининг мардлигига, жасурлигига қойил қолди. Аммо икки боланинг бу ҳайрати узоққа бормади. Ҳалиги мотоциклчи уйига келиб бош кийимини ечди, хотинига қуллиқ қиладиган, кўримсиз бир шахсга айланди. Болаларнинг ҳафсаласи пир бўлди. Бу эпизод фильм қаҳрамонинигина эмас, балки тамошабинни ҳам ҳар бир нарсанинг ялтироқ сиртига қараб эмас, моҳиятига қараб баҳо бер деган хулосага олиб келади.

Ёки яна бир эпизодни олайлик. Бола одамлардан «кунгабоқар» деган ўсимлик жуда ҳосиятли бўлади, гулининг ранги ҳам қуёш тусида, ўзи ҳам офтобга қарагани қараган» деган сўзларни эшитган. Бола паркдаги ўсимликларни парвариш қилаётган қиз олдига келади. У авайлаб ўстираётган кунгабоқарга маҳлиё бўлиб қолади. Уни силаб-сийпалайди. Аммо шу чоқ бахтсизлик рўй беради. Югуриб елиб келаётган беўхшов, қўпол бир одам (парк директори) «бу ерда кунгабоқар нима қилиб юрибди, биз меҳнаткашлар учун техника ўсимлиги эмас, гули-раънолар ўстиришимиз керак деб», яшнаб турган пистачкани ғижимлаб, уни узиб ташлайди. Боланинг ва уни ўстираётган боғбон қизнинг умидлар ғунчаси сўлгандек бўлади. Бу адолатсизликдан энг порлоқ туйғулари таҳқирланганидан ғазабланган бола шлангани олиб, ҳалиги кишига рўбарў қилади. қўпол одам бу қийин, ноқулай аҳволдан зўрба-зўр холос бўлади, ноҳуш қилмишига яраша жазо олади.

Бу эпизод трагикомик планда ҳал қилинади. Кунгабоқарнинг ҳалокати (жуда таъсирли суратга олинган), боланинг юзидаги изтироб, кўзидан тирқираб чиққан ёш бир лаҳзада бутун вужудини ғазабга тўлдирди. Боғбон қиз ҳам шу аҳволга тушди. Аммо сув зарбига учраган директорнинг аҳволи чинакам комик ҳолда бўлиб, тамошабинни қаттиқ кулдиради, тамошабин ҳам бу дилозордан ўч олгандек бўлади. Бу воқеа боланинг тушига ҳам кириб чиқади. У боғбон қиз билан бошини қуйи солиб. «марҳум» кунгабоқарни кўмишга олиб кетаётгандек! Бу эпизодлар ёш боланинг психологик ҳолати нуқтаи назаридан жуда аниқ ва тўғри, таъсирли ва ифодали суратга олинган.

Бола йўлда яна бир ҳодисага дуч келади. Одамлар, машиналар мотам вазиятида... Бола секин-аста бориб гулчамбардаги тазияnoma — ленталарини тўғрилаб қўяр экан, бошини қуйи солиб, ғамгин, ҳатто бир кексароқ кишининг қўлидаги гулчамбарни ҳам кўтаришиб боради. Аммо кўмиш маросимига бош бўлиб келаётган бир расмиятчи, ўзи қийналиб, терларини артиб зўрға кетаётган чолга «гулчамбарни олинг, бола нима қилиб юрибди», дея уни қувиб чиқаради. Боланинг яна таъби айниди.

Ўтакетган расмиятчининг ножўя хатти-ҳаракатлари ҳатто унинг тушига ҳам кириб чиқади. Бу билан фильм ўлар жойда ҳам отдан тушмайдиган ўта расмиятчиларни сатира қамчиси остига олади. Аммо бу эпизод янада ривожланиб ўзининг кульминацион нуқтасига чиқади. Марҳум обрўли, ҳалол шофер экан. Катта майдондан ўтилаётганда унинг касбдошлари узоқ сигнал чалиб, видолашдилар Шу чоқ ҳовлиққан энганида олифталарча соқол ўстирган бир йигит келиб тез машина ҳайдашни талаб қилади. Ҳеч қайси шофер унга илтифот қилмайди. «Ўлган ким, ўзи» деб сўрайди олифта. «Одам эди!» деган жавоб олади Бу диалогда бутун эпизоднинг ғояси, одам қадрини улуғловчи инсоний фикр ифода этилган.

Бола яна кўп нарсаларни кўради. Унинг энг эсида қоладигани ямоқчи амакининг меҳнатсеварлиги, унинг футбол ҳақидаги қизғин бахси ва энг муҳими урушда оёғидан ажраб келганлиги эди. Шу чоқ боланинг юзлари жиддийлашиб, қалбида лаънати урушга нисбатан нафрат учқунлари алангаланди. Бу эпизод ҳам моҳирона суратга олинган.

Хуллас, фильм ҳаётидаги кўпгина яхши ва ёмон нарсаларни бадиий таҳлилдан ўтказиб уларнинг мағзини чақиб, моҳиятини тушинтириб беради. Бола тушида кўп ёмон шахслар билан бирга яхши одамларни, ерни уч марта айланишга етадиган йўлни капитал ремонтсиз босиб ўтиб, кабинка ойнасига учта юлдуз туширтирган ажойиб, шофер, «Мана бизнинг ошнамиз, Гаврошвой келдилар», деб эркалаб кўтариб олган ишчи, урушни лаънатловчи ямоқчи ва бошқа кўп ажойиб кишиларни ҳурмат билан эслайди.

Фильмнинг ранги, монтаж услуби унинг поэтик руҳига жуда ҳам мос келади. Унда дам ўтмай кўриниб турган қуёш темаси турли воқеалар баҳонаси билан қалқиб чиқиб туради, бу бутун фильмнинг лейтмотивини ташкил этади. Ёш артист Ника Кримнуснинг экранда ҳар бир пайдо бўлиши зални файзга тўлдириб юборади.

Фильм охиригача сайқалланмаган, ғояни, мақсадни аниқ очиб беришга хизмат қилмайдиган туғруқхона, стадион ва бошқа жойларда бўладиган эпизодлар ҳам бор. Бу ҳол умумий таассуротни, фильм ритмини сусайтиради.

Аммо фильм янги тасвирий воситалар излаётган истеъдодли санъаткорларнинг ижодий самараси сифатида тамошабинга манзур бўлади.

Маҳмуд ЯҲЁЕВ.

ТЕЛЕВИЗОР

20 ИЮЛДА

Ўзбек тилида: 18.30 — **Концерт** (Орджоникидзе Маданият уйининг болалар бадиий ҳаваскорлари ижросида). 19.00 — **«Азия и Африка сегодня»** журнали саҳифаларида.

Рус тилида: 19.25 — **Телевизион янгиликлар.** 19.40 — **Турли касб эгалари.** 19.55 **Биласизми?** (музикали эшиттириш). 20.35 — **Уларнинг ёши бугун қирқдан ошди** номли немис киноповести.

Ўзбек тилида: 21.55 — **Ловуллаб турган осмон** (Мадлен Риффонинг шу номдаги ҳикояси асосида телеинсценировка). 22.20 — **Телевизион янгиликлар.**

ТЕАТР

МУҚИМИЙ НОМЛИ ТЕАТРДА (ёзги бино). —20/VII да **Олтин қидирувчилар, 21/VII да Тошболта ошиқ.**

ПУШКИН НОМЛИ ПАРКДА —21, 22/VII да **Ўзбек давлат эстрадаси концертлари.** Концерт кеч соат 8 яримда бошланади. Касса кундуз соат 2 дан очилади.

ҲАМЗА НОМЛИ ТЕАТРДА (ёзги бино) — Ўзбек давлат филармонияси — 21, 22/VII да **Катта концертлар.** Концерт кеч соат 9 да бошланади. Билетлар сотилмоқда.

КИНО

ҚИШКИ БИНОДА

Ўн учинчига ўтар кечаси — «СПУТНИК» (жуфт соатларда), «МИР», «ИСКРА» (I ва 2-залда), «ЎЗБЕКИСТОН» (кундуз ва кечқурун).

Ватандан узоқда — «ВАТАН» (кундуз ва кечқурун).

Одам-амфибия (эрталаб соат 10, 11-40 минут, кеч 5 ва 6-50 минутда). **Ханпу дарёси ҳақида қисса** (кундуз 1 ярим, 3-20, кеч 8-40 ва 10-20 минутда)—НАВОИЙ номли.

Ота уйи — «ИСКРА» (3-залда эрталаб соат 10 дан).

Крош саргузаштлари —«СПУТНИК» (тоқ соатларда).

Атаманнинг ёшлик чоғи — «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ» (эрталаб соат 10, кундуз 12 ва 4 да).

Леон Гаррос дўстини қидиради —«КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ» (кундуз соат 2, кеч 6, 8 ва 10 да).

ЁЗГИ БИНОДА

(Сеанслар кеч соат 9-15 минут ва 10 яримда)

Тоғдаги тревога —«ОКТЯБРЬ».

Гульбаҳор — «ВАТАН».

Эгизаклар — «ПАХТАКОР».

Зумрад — НАВОИЙ номли (кеч соат 9-10 минутда).

Биз вундеркиндлармиз—«ФЕСТИВАЛЬ».

«ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ»
(«Ташкентская правда») — орган Ташкентского обкома и горкома Коммунистической партии Узбекистана, областного и городского Советов депутатов трудящихся.

Бизнинг адрес
Тошкент, «Правда Востока» кўчаси, 26-уй.

РЕДАКЦИЯ ТЕЛЕФОНЛАРИ: Редактор — 29004, редактор ўринбосари—25885. Партия турмуши бўлими — 26232. Пропаганда ва совет қурилиши бўлими — 28761. Қишлоқ хўжалик ва маҳаллий ахборот бўлими — 29040. Адабиёт ва санъат, маданият, саноат ва транспорт бўлимлари —33786. Секретариат — 34808. Хатлар бўлими — 34048. Илғор тажрибаларни пропаганда қилиш штатсиз бўлими — 31936. Эълонлар бўлими — 28142. Коммутатор — 26334, 33262, 30249, 30250, 30253.

«Қизил Ўзбекистон», «Правда Востока» ва «Ўзбекистони Сурх» бирлашган нашриётининг босмахонаси
Р. 01049. Нашр. Г. 1638.